

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

Dissert. IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

DISSERTATIO QUARTA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

H Quidem illum, de quo modo agebamus, in
ipſius NATURÆ contemplatione, rei hu-
jus antiquariæ uſum ac præſtantiam, haud
leviter vel firmat, vel illuſtrat, quod neque
in ornanda PLANTARUM Hiſtoria ſu-
pervacua omnis hæc Nummorum veterum ſupellex
cenſeri debeat. Etenim qualis olim fuerit figura SIL-
PHII aut LASERPITII Cyrenaici, decantatæ adeo
apud veteres plantæ, nequidquam apud recentiores
Herbarum collectores ac interpretes quæras, nec aliunde
hodie quam ex Nummis diſces. Hæc enim planta,
quæ vel ſola Cyrenaicam regionem per plura ſæcula
nobilitavit, unde & *Laſerpiferas Cyrenas* vocat Catul-
lus, & cujus Laſeris aliquot pondera in publico Popu-
li Romani ærario recondita narrat Plinius, jam ante
illius & Strabonis etiam ætatem, ſi fides eis habenda,
apud Cyrenenſes defecerat, cujus rei cauſam ^a hic in
barbaros, ^b ille in publicanos transfert. Severi tamen
ætate, Laſeris illius Cyrenaici copiam adhuc Romæ
ſuperſtitem extitiſſe, liquet mihi ex Galeno, qui in
confectione antidoti, quale ſibi frequenter paratum
docet, adhibendi inter alia *ἐν τῷ Κυπριακῷ* diſerte me-
minit. Ne putes ſolum in libris ſimplicium, hujus Laſe-
ris in genere magnum auctorem meminiffe; unde lo-

De SIL-
PHIO Cy-
renico in
Nummis.

Libro XI.
Lib. VIII.

Lib. II. de
Antidot.
P. 440. edit.
Græc. Baſil.

ca quædam viri docti ad Dioscoridem congefserant. Quod vero Aristoteles, Aristophanis interpres, Tzetzes, Hesychius, Suidas, olim tradiderant, Silphium in Cyrenensium Nummis vulgo signatum fuisse; manifeste etiamnum docent argentea & vetusta illius tractus Numismata, obvia in Cimeliarchiis antiquariorum. Unde etiam non piguit magnum Solini interpretem, nummos hujus generis, haud in uno Exercitationum Plinianarum loco producere; quo nobilissimæ illius plantæ vulgo ignotæ figuram ex iisdem repræsentaret; quod jam ante eum præstiterant duo Antonii, Piso & Augustinus in collectione Veterum Numismatum. Alteram quidem hujus Silphii figuram non parum diversam, ex antiquo Dioscoridis codice depromptam exhibet etiam idem *ὁ νέυο* Salmasius; sed ita ut adulterinam eandem, aliam certe quam Cyrenaicam fateri ei sit necesse, & priorem ex Nummis prolatam, germanam & genuinam agnoscere. Nam quod alias prioribus curis, nihil in hac Nummi figura simile Apio reperiebat; cui similia tamen hujus *Libyci caulis* (sicut Antiphani vocatur apud Athenæum) folia, veteres auctores Theophrastus, Dioscorides, Plinius constanter tradidere, alibi postea producta accuratiori ex duobus aliis Nummis Silphii icone, feliciter retractavit; & sequens gemini nummi effigies deprompta ex Gaza Palatina hic ante oculos ponet.

Lib. xiv.

Quod vero notat Tzetzes, in iisdem Nummis, non plantam solum, sed ipsos quoque signari Cyrenenses Sil-

Silphium Batto conditori suo offerentes (unde natum etiam proverbium *Βάτις σίλφιον*) fateor in residuis hodie Cyrenarum nummis nondum mihi observatum. Nec ideo tamen continuo illustri Scaligero accedo, falsi eo nomine Tzetzem arguenti; quod tamen pridem ante illum Græculum, levioris forte fidei, gravior aliquanto testis Aristoteles tradiderat: sicut recte ex veteri Aristophanis interprete colligit Salmasius, ut nulla amplius supersit ratio dubitandi. Nec enim quia Nummi ejusmodi hodie non exstant, labat continuo illorum fides; quasi omnia id genus numismata superessent, quorum veteres meminere, & præsertim gentis Africanæ; aut etiam talia adhuc quotidie non e-ruantur, prioribus antiquariis & ipsi olim Scaligero ignota. Ut mittam nihil alienum aut insolitum, sed familiare potius in Nummis id genus symbolum denotari, ut nobilissimæ apud se plantæ caulem offerrent suo Conditori; haud aliter ferme ac vel Palmæ, vel Lauri ramos, vel Spicas etiam offerentes nonnunquam Cæsaribus videas feraces iisdem Provincias. Factum etiam illud Cyrenensium Batto & ejus progeniei Silphium offerendi tangit Hesychius, ubi simul meminit Nummorum cum caule Silphii in iisdem expressi; *Βάτις Σίλφιον. παροιμία ὅτι τὸ πῖς ὑπερβαλλέσας πρὸς δολοκομῶν μετηνήκεται ἢ ἀπὸ τοῦ Κυρηνάϊος ὅτι τὸ Βάτιαδῶν μετὰ δὲναί ἐξείρετον τὸ Σίλφιον, ὃ πέμνηται παρ' αὐτοῖς ὡς κῆρ ἐν τῷ νομισματικῷ ὅτι μὲν Ἀμμῶνα, ὅτι δὲ Σίλφιον ἐγκεχασμένον.* Ad quod proverbium respexisse observo celebrem ipsius Cyrenæ Antistitem; *Τρύφωνι τὰ δῶρα παρ' ἐστιάσασα μὲν, ὅτι Σίλφιος πλὴν Βάτις γὰρ ἀκέραια αὐτῷ.* Tryphoni dona paravimus, *Laserpicium Silphii copiosum*, **BAT-TI** scilicet **SILPHIUM** audis. Locum vero Hesychii integrum adduximus, ut vindicarem etiam illum à repre-

In Canon.
Isagog.

Synefius
cp. cxxxiii.

reprehensione viri magni, qui postrema verba de Nummo Cyrenensium cum caule Silphii, nihil ad explicationem proverbii *Batti Silphium*, nec ad honorem Batti quicquam pertinere, ad Solinum tradit. Atqui nihil hic peccavit, aut alienum adseruit summæ accuratioris Criticus; qui ubi rationem illius proverbii adtulisset, petitam ex more illo aut factò Cyrenensium, præstantissimum Silphium Batto, aut alicui ex ejus progenie offerendi, causam opportune adjungit, quod hæc planta in tanto apud Cyrenenses honore haberetur, ut eam etiam in altera Nummorum apud se percussorum area signari curaverint; unde utique lux proverbio non mediocris accedebat. Nec minus etiam ibi lapsus est vir summus, dum eodem Hesychie loco deceptus, imberbis vultum ex Cyrenensium Nummo prolatum, pro Jove Amnone obtrusit; aut quum sententiam suam de priscis & recentioribus Cyrenensium Nummis ac figuris, in anteriori illorum parte expressis adtulit; qua de re uberius alibi dicendi erit locus. Battus enim, ut obiter hoc moneam, aut Ptolemæi Cyrenensium Reges vulgo depicti cum Silphio, quod de postremis etiam adnotasse video Virum variæ & reconditæ doctrinæ Isaacum Vossium ad Melam. Equidem fateor posse τὸν πάλιν in sententiæ suæ patrocinium, præter Hesychium, Suidam quoque advocare, qui itidem in una Nummi parte Ammonem, altera Silphium signatum à Cyrenensibus tradit. Sed aut Suidas ipse cum Hesychio deceptus, qui pro Batto aut Ptolemæis, Ammonem in iisdem depictum credere; aut quod longe mallet, alios adhuc Cyrenensium præter hos, quos hæcenus viderunt antiquarii, nummos inspexere. Certe longe diversâ Ammonis effigies, qualem è nummo veteri protulit idem celeberrimus

rimus

rimus Vossius, & de qua nos alibi in sequentibus. Neque vero hic prætereundum, quod idem Suidas tradit, Ampeliotas Africanos Delphis caulem Silphii dedicasse, ut eximium quendam honorem habitum nobilissimæ huic plantæ vel inde facile adsequaris. Ut non mirum sit, traditam quoque videre ab Arriano Cyrenensium in custodiendo Silphio sollicitudinem, qui sepem illi obducebant, quo greges ovium inde arcerent, & ideo quidem, quod magni fieret apud eos Silphium, ἐπὶ πολλῆ ἀξίῳ Κυρηνάϊσις τὸ Σίλφιον. Unde etiam Augustus inter blanditias illas, quibus Mæcenatem suum nonnunquam demulcebat, *Lasfer Aretinum*, eadem ratione qua illum *Ebur ex Etruria*, aut *Tiberinam Margaritam*, teste Macrobio, solebat indigitare. Quin & illud haud pigebit addere, haud dissimilem valde huic Silphio Cyrenaico figuram ex horto Patavino expressam, in libro Prosperi Alpini de Plantis Exoticis vidisse me non ita pridem apud laudatum modo Isaacum Vossium.

Lib. III.
περ. ἀνα-
κασ.
Lib. II. Sa-
turnal. c. 4.

Alterius vero Plantæ, nec minus olim nobilitatæ luculentam etiam figuram Nummi Veteres nobis sup-
peditant. LOTUM Ægyptiam intelligo, quem Lilio similem, immo Liliū Ægyptium, juxta Herodotum, tradunt vulgo auctores, Theophrastus, Dioscorides, alii, & usibus variis ac dignitate in ea gente celebrem docent. At vero vulgo veteribus litem hic intendunt recentiores, qui illos ex una planta male duas effecisse existimant; neque enim revera aliam esse Loton illam Ægyptiam, quam Nymphæam albam. Hujus enim Loti duo esse genera solo colore discreta; unum rosacei coloris, quod idem sit cum Colocasia seu Faba Ægyptia; alterum flore albo & Lilio simili, quod nihil aliud sit quam Nymphæa Nilotica. Hæc inter alios viri ma-

De Loto
Ægyptia in
varis
Nummis.

K k

gni

gni ad Solinum sententia, quam pluribus ibi adstruere conatur. Sed ut largiamur multa habuisse hanc Loton, cum Nymphæa communia; puta originem in palustribus locis aut amnibus, florem Lilio similem, caput instar papaveris, haud tamen omnino easdem plantas existisse, constare poterit ex præclaris aliquot Ægyptiorum nummis, quibus frequenter cum flos Loti, tum Caulis, tum Fructus exprimuntur. Insignes hanc in rem duo qui sequuntur, quorum prior insuper Harpocratem exhibet digitum ori admoventem, alter Isidem Oro admoventem ubera.

Flos nempe ille expansus, cui infidet Harpocrates in priori nummo, haud alius quam Lotus, ut vel ex Plutarcho & Iamblichio liquet; sicut erudite jam monuit Cl. Trifan. Aperte certe Iamblichus libro de Mysteriis Ægyptiorum; si quidem Ægyptii fingunt in Loto sedere Deum supra lutum. Sic iidem, auctore Plutarcho, Solem infantem è Loto prodeuntem depingebant, addita ejus rei ratione, ἐπεὶ τὸ ἥλιον ἐκ ΛΟΤΟΥ νομίζουσι βρέ-
 φειν ἀνιχνεῖν νεογένητον, ἀλλ' ἔτιως ἀναβόλων ἩΛΙΟΥ γαστέρας, πῶς ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινόμενον ἀναβῆν ἀνιχνεῖται; Neque putant Solem infantem recens natum è LOTO exiisse, sed SIC ORTUM SOLIS PINGUNT, immunes, quomodo is ex humidis accendatur. Caulis autem, quem manu gestat, itidem Loti, qualem omnino describit Prosper Alpinus, meliora

Lib. de Isid.

liora de hac planta, ut ipse agnoscit, edoctus ab erudito Medico, à quo Plantas Loti in Ægypto decerptas, cum floribus, fructibus, caulibus, foliis, se accepisse profitetur. Consule librum ejus, si tanti videatur, de Plantis Exoticis. Loti itidem Caulis, quem præfert infans Orus in altero nummo, Isidis matris uberibus admotus; Ornamentum autem illud capitis cum Harpocratium Isidis, Flos itidem Loti non expansus, quod non observavit Tristanus. Flores nempe in hac Planta candidis Liliis foliorum angustia proximi, multi ac densi, ut testis oculatus eisdem describit Alpinus; unde veteres etiam florem hunc non Lilio solum similem, sed nonnulli, ut etiam Herodotus, Liliium vocarunt. Unde jam adsequimur, non de Lilio, ut multi existimabant antiquarii, sed de hoc Loto explicanda illa capitis insignia, quæ frequenter in Ægyptiorum nummis occurrunt Lilio haud absimilia. Certe familiare fuisse Ægyptiis illud capitis insigne, sicut apud Græcos & Romanos Laurum vel Quercum, licet ex Heliodoro præterea colligere, apud quem præconum capita Niloo Loto redimita leguntur. *καὶ τὰς πεπε-* Lib. x.
φαλὰς τῶ Νειλίου λαλῶ κατὰ σέσηλαιες. Huc spectat etiam sequens nummus, in quo juxta hieroglyphica Ægyptiorum symbola, de quibus fufe jam egerunt Viri docti, Isidis caput Hydriæ impositum cernitur, cum simili capitis ornamento.

K k 2

Non-

Nonnunquam vero floris loco, fructum ipsum Loti adhibitum videas inter duo folia, quo nempe insignitus occurrit Orus in superiori nummo, cum Matre Iside depictus. Loti nempe hujus fructus magnitudo, quanta papaveris maximi Theophrasto traditur. Eodem etiam capitis ornamento Osiris decoratus in quodam Ægyptio Trajani nummo à Cl. Seguino evulgato, ut facile mihi primum Gallorum antiquariorum decus largietur.

Lib. 1 v.
Hist. Plant.
cap. 10.

Non Loti, sed Perseæ Ægyptiæ ceu vulgaris Perseæ fructum existimarunt nonnulli in nummis id genus signatum, moti auctoritate Plutarchi, qui inter stirpes Ægyptias, Perseam Isidi maxime consecratam tradit. Mitto illud, quod Perseam Ægyptiam, & vulgarem Persecam confundant, quas tamen diversas arbores fuisse ac inter se haud parum dissimiles, vel ex Theophrasto satis liquet, & vere etiam ab eruditissimis viris observatum. Certe Perseæ Ægyptiæ fructum figura oblongum & Amygdalæ modo describit Theophrastus; Plutarchus autem citato loco, cordis speciem, folium autem linguæ referre tradit. Unde factum etiam observo, ut Arabes vocem كشك cum arborem fructum ferentem instar dactyli, tum Perseam etiam interpretentur. Dactylorum enim sicut & Perseæ fructus figura vulgo oblonga; unde & nomen illud prioribus hæ-

Lib. de Isid.
& Osirid.

fisse

fisse vulgo existimatur. Videant autem quam parum ea conveniant cum figura rotunda fructus, in commemoratis modo aut similibus nummis expressi. Coronam autem è Loto, Osiri familiarem, liquet insuper ex Plutarcho; qui refert Isidem ejus cum sorore congressum agnovisse, ex Corona Loti ab eodem apud Nephtyn relicta, *καὶ πενήμερον ἰδέσθαι, τὸ μὲν ΛΑΤΙΝΟΝ* Lib. de Isid.
 ΣΤΕΦΑΝΟΝ, ὃν ἐκείνῳ ὠρεῖ τὴν Νέφθην κατὰ τὴν πρῶτην.
 Locus autem signati superioris nummi, ut obiter hoc addam, singularis; nempe urbs Coptus, à qua lingua Ægyptia hodierna Coptica dici meruit, & quod oppidum à voce Ægyptia, quæ privationem notet ob Osirin ibi è vivis sublatum, derivat eodem loco Plutarchus. Cæteroque diversum aliquanto à superioribus capitis ornamentum, in sequenti Galbæ nummo Ægyptio occurrit, quod an rursus ad Lotum referri possit, videbit ipse, qui hunc nummum aliosque id genus, quos possidet præclaros & selectos, propriis observationibus brevi illustrabit, Patinus noster.

Florem autem Loti frequentius inter capitis ornamenta receptum videas in antiqua illa Ægyptiorum nummorum supellectile. Nilum certe, præter supra commemoratam Isidem, alibi etiam Osiridem, eodem ornamentum genere non caruisse, præter alios arguit nummus Hadriani Mediceus. Illum enim *ὠρεῖται Νειλώσις*, seu Nili floribus, quorum Heliodorus meminit, adnu- Lib. 11.
 K k 3 meran-

merandum, jure Parenti suo hoc officium liquet præstitisse. Regibus vero & Reginis, ad Ifidis nempe & Osiridis exemplum, eundem honorem habuerunt Ægyptii; sicut nummi aliquot superstites adhuc hodie contestantur. Juncta enim eodem modo videas Ptolemæorum cum conjugibus capita, cum flore illo in vertice, aut cum diademate in ejusmodi florem desinente. Quo refero nummos aliquot hujus generis in Gaza Medicea mihi inspectos, quorum unum eruditus illius Cimeliarcha male ad Jovem Ammonem referebat. Talem etiam florem Arfinoë Philadelphi & alter Ptolemæus in capitis vertice apud Urfinum præferunt; prior ex Nummo aureo, alter ex Gemma veteri expressus. Neque enim audiendus vir doctus, qui in Notis ad has Fulvii Imagines, florem illum de Silphio, & non de Loto accepit, ac proinde à Cyrenensibus profectum utrumque hoc monumentum credit. Figura enim illius floris ibi expressa à Silphio longius discedit, de quo paulo ante egimus, & Lotum revera Lilio haud absimilem prodit. Quæ omnia certe egregie illustrant haud ignotum eruditis antiquariis Diodori locum, quo receptum tradit apud Ægyptios, Leonum non solum, Taurorum & Draconum, capita Regibus suis circumdare; sed Arbores etiam, Ignem & suffimenta in vertice eisdem gestare; cum ut his decore se exornent, tum ut stuporem aliis & superstitionem simul injiciant. Ex quibus præterea lucem aliquam ferneratur Athenæus, qui Coronas plexas ex floribus Loti apud Alexandrinos commemorat, quibus postea

Lib. I.

Lib. xv.

Antinoëarum nomen suave poetæ cujusdam commentum dedit. Ipsum certe Antinoum eodem Loti flore coronatum videbam non ita pridem in singulari ejus nummo incomparabilis Regiæ Gazæ Parisiensis. Immo

mo etiam Animalium apud eosdem Ægyptios vel sacerorum vel nobilium capita, haud absimili ornamento insignita nonnunquam observo in priscis ejusdem gentis nummis; cujus generis en tibi Serpentem signatum inter Ægyptia Hadriani Numismata, cum Sistro & Caduceo.

Serpens ille forma & magnitudine conspicuus, ac è majorum, ut videtur, illarum Aspidum genere, de quibus supra egimus. Ornamentum autem capitis, si Tom. I. Comment. pag. 498. Tri- stanum consulis, qui præclarum illum Nummum jam ante evulgavit, lucerna, & ex earum quidem genere, Lib. I X. quas in Pompa Ifidis prælatas tradit Apuleius, *aureum* nempe *Cymbium in medio suo patore flammulam suscitans largiorem*. At certe florem potius esse, quam Lucernam aut illud Cymbium Apuleianum, cum abunde ex superioribus, tum ex accurato examine ipsius nummi lique- re mihi videtur. Eo forte facilius referri posset præla- tum capitis insigne in alio Serpente seu Dracone, insi- gnis magnitudinis.

Pri-

Primus olim protulit eum Erizzo, inter nummos ejusdem Caesaris Hadriani, qui insigne illud capitis de crista aut caruncula interpretatur. Fortunius autem Licetus in novissimo opere de reconditis antiquorum Lucernis, multis capitibus eundem Nummum sibi illustrandum suscepit, & eo fine imprimis ut Lucernam, hujus Serpentis capiti impositam doceret. Mitto quidem indigna erudito antiquario, quæ adfert ad illustrationem & explicationem hujus rei; ut quum de Adriani consilio suam in Græca & Latina lingua peritiam ostentandi, mixta scilicet nummi epigraphæ ex Græcis Latinisque litteris $L I \Delta$, nos vult certiores reddere; aut quum easdem numerales litteras festive sane interpretatur, *Lucernas Invenit Delta*, quæ certe nihil aliud sonant, ut vulgus antiquariorum novit, quam annum imperii Hadriani decimum quartum, quo percussus est hic nummus. Alias non jam florem aut Lucernam, sed Cristam revera aut carunculas præferre videtur alius nummus cum signato Dracone, & Caduceo itidem ac spica, cujus ectypum amicissimus Patinus nobis indulfit.

- Lib. xvi. Strabo uno vel altero loco refert magnos Dracones in Æthiopia occurrere, quibus superne herba nascitur, & quos haud injuria fabulosis alicubi adnumerat. Interpretes vero vulgo pro *ma* seu herba, *Ma* ibi seu alas legunt, ac eorum fide, de volucris scilicet draconibus hæc loca passim accipiunt viri docti. Ad illud vero draconum genus referre quis posset superiorem, modo expref-

pressum, ni opportunius liceret de carunculis explicare, quas alias huic draconum generi veteres tribuunt. Neque aliter magnus Galenus de Basilisco agens alicubi, tres in capite eminentias docet illum habere, *ὅτι τῆς κεφαλῆς τρεῖς ὑπεροχάς*. Diversi vero rursus à superioribus duo illi Dracones aut Serpentes, quorum alter mammosus nempe Isidem, alter Osiridem nobis adumbrat.

Lib. de
Theriaca
ad Pison,
p. 460.

Perseæ fructum inter duo folia signatum credit Tristanus in priori illo Dracone, qui Isidem repræsentat. At Perseæ Ægyptiæ fructum aliter describunt nobis veteres, ut paullo ante innuimus, oblongum nempe & amygdalæ instar, cui minus convenit illa fructus effigies duobus foliis inserti. Ut proinde melius Loto posset adaptari, cujus fructum instar Papaveris maximi eodem docentes diximus. Alterum vero illud insigne appositum capiti Osiridis sub Dracone itidem adumbrati, frequenter signatum videas in Hieroglyphicis Ægyptiorum monumentis, de quibus consulendi illorum promi condi Laurentius Pignorius in Mensa Isiacæ, & Athanasius Kircherus in suo Oedipo. Ad quæ referenda etiam sequens effigies, deprompta è penu antiquaria Viri eruditæ ac elegantis industriæ, Petri Bellorii nostri, quæ Ægyptium seu Isiacum sacrorum ministrum exhibet, cum solito illo capitis ornamento, subligaculo sacerdotibus Ægyptiis familiari, de quo Apuleius,

L1

leius,

Lib. XI.
Metam.

Oncirocr.
lib. I V.
cap. 85.

leius, sed Antistites sacrorum proceres illi candido linteamine
cinctum pectorale ad usque vestigia strictim injecti, & apposi-
tis cum florum aut fructuum primitiis, tum insuper
Anseribus vulgo Isidi sacris, ac juxta Artemidorum,
in Templis diversari solitis.

J. W. GARDNER P.

Sicut

Sicut autem Serpentes & Dracones passim floribus id genus coronatos, ita Arietem quoque cum simili capitis insigni conspiciendum præbet Nummus Hadriani Mediceus; sicut alias Leonem radiatum Ægyptii aliquot nummi, ut eo nempe symbolo Solem nobis adumbrarent, ut jam viderunt viri docti. Neque vero huc spectant, aut *Olea* coronati frequenter in Romanorum & Græcorum nummis, vel Boves, non victimarum solum more, sed quod apud Barbaros susceptæ etiam pacis indicium, ut ex Ammiano licet colligere; Lib. xxiv. aut Equi vel jugales, vel desultorii, in Triumphi nempe aut etiam Circensis vel Olympicæ victoriæ signum; aut Elephantes cum corona vel capiti, vel dorso imposita, in duobus præclaris nummis Caracallæ, priori Mediceo, posteriori apud Erizzum; aut Cervus denique *Corona Hederacea* cinctus, unus scilicet è Mithridatis (Liberi Patris nomen & habitum mutuati ut infra videbimus) custodibus juxta Ælianum, ac proinde in Lib. i v. ejusdem nummo signatus. Ita quidem, ut mihi jam cap. 40. non opus sit, *Laurum, Spicas, Populum, Apium, Quercum, Hederam, Oleam, Myrtum, Pampinum*, obvia cæteroquin in Nummis, & nota Deorum Dearumve, Regum, Cæsarum, Triumphantium, Bacchantium, Hieronicarum, & præterea Tripodum, Sellarum etiam Curulium decora vel insignia, in subsidium hujus contemplationis, quam commendare hic institui, advocare.

STROBILUM quidem ceu NUCEM PINEAM, De Nuce PINEA in Nummis ac ejus usu in Mysteriis Gentilium. tanquam vetus Vindelicorum insigne, videmus in vetustis aliquot Nummis, cum Augusti effigie in anteriori parte. En duos id genus, quorum unus solam Nucem id genus Pineam, alter sedentem ac turritam mulierem, Urbis symbolum, in cujus gratiam percus-

sus Nummus, exhibet, quæ dextra Strobilum itidem, sinistra Cornucopiam tenet.

Marco enim Velfero lubenter adfentimur, qui eosdem Patriæ suæ & nobili Augusti Coloniae, unde nomen etiam meruit, vindicavit; ac à Pinus in eo tractu frequentia, petrum Urbis ac Gentis insigne erudite adferuit. Nec mirum utique, quum & haud absimilem quoque Strobilum signatum videre liceat in priscis aliquot Græcorum Nummis, ob eandem nempe arboris illius copiam in eorum tractu. Hinc Mamertinorum

Tab. xxvii.
Mag. Græ-
ciz.

nummus apud Goltzium cum Nuce Pineæ, addito Martis capite, & inscriptione ΑΡΕΟΣ, qui Mamertinorum lingua vocabatur. Quum enim passim laudetur veteribus Pix Bruttiorum, (unde etiam eorum nomen derivat doctissimus Bochartus) in quorum ditio- ne erat Mamertum; ita apud Urbem illam sylvam fuisse narrat Strabo ferentem optimam Pinum, quod jam viderunt eruditi antiquarii. Neque vero alia de causa signatum etiam reperio cum Delphino Strobilum in sequenti nummo Syracusanorum, quorum tractus non maritimus solum, sed ferax etiam illo arboris genere.

Lib. v.

Οc.

Occurrit præterea Nux id genus Pineæ cum symbolis aliis in præclaro Myrinæ urbis Æolidis nummo Mediceo, qualem etiam videre licet apud Tristanum, Tom. 11. Comment. pag. 140. quamquam minus accurate expressum. Ut jam nihil dicam de Ærea illa Nuce Pineæ, vetusti ac singularis operis, quam in Mole Hadriani, obvio adhuc & jucundo spectaculo, lubentes sane hic intuemur. Neque vero celebritatem locis aut monumentis id genus inde quæsitam miraberis; qui, ut alia mittam, nobilem hanc Nucem in Liberi Patris mysteriis, procul dubio apud eruditissimum Clementem legisti, idque firmatum antiquo illorum mysteriorum interpretis Orphei testimonio,

ΚΩΝΟΙ καὶ ῥόμβοι, καὶ παίγνια καμπεσίγνια.

In Protreptico.

PINEÆ NUCEΣ, & trochi, & ludicra membra flectentia. Unde etiam vidisti, ut opinor, non semel in antiquis Bacchantium, qualia plurima hic in Urbe supersunt, monumentis, NuceΣ id genus Pineas Thyrsorum fastigio impositas. Immo inde factum observo, ut κῶνοι etiam dicti sint iidem Thyrsi, quod erudite, ut solet, notat Hesychius, Κῶνοι οἱ θύρσοι, καὶ οἱ ἐρέβιλοι, καὶ οἱ ἐρόμβοι. Sacer quoque & frequens hujus cum arboris, tum fructus usus in sacris Cereris. In iis enim Pinus Rarum infra lectum collocare soliti, & Pinus fructum ceu Conum simulacro Dææ adponere, idque ad indicandam generationis vetustatem. Docet id Stephanus in voce μίλητος, © cuius verba partim mutila, partim corrupta, ita supplenda censeo ac emendanda; οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς θεομορφίαις ΠΙΤΤΟΣ ΚΛΑΔΟΝ ὑπὸ πύλῳ ἐτάδα, καὶ ἔπι τῷ Ἐδημητῆρος ἱερῷ ΚΩΝΟΝ (non κλω-νον) ΠΙΤΤΟΣ ἐπέθεσαν, ἀλλὰ τὸ δὲρχαῖον τῆς γένεσως. Strobilus nempe ceu Pinus fructus Græcis etiam κῶνον © simpliciter, vel πίττον © seu πινύιν © καὶ © dictus, ut vel ex

L1 3 supe-

Lib. I I.

superiori Orphei versu, ac præterea ex Theophrasto, Athenæo, Hesychio, aliisque vulgo notum, idque propter figuram κωνοειδή. Athenæus quidem, Θεόφραστον ἢ τὸ μὲν δένδρον πικρὸν ἐνομαζέει, τὴν καρπὸν ΚΩΝΟΝ; Theophrastus autem arborem quidem Pinum vocavit, fructum autem CONUM. Ut vel inde liqueat, nihil causæ fuisse, cur nobilis & eruditissimus Senex novissimi Theophrasti Interpretes castigaret, qui obviam πικρῆς vocem apud illum auctorem per Pinum reddunt, cuius loco Picem scilicet vertere debuissent; hanc enim esse πικρὸν, Pinum autem πίττω. Illud enim in Theophrasto veluti peculiare observat Athenæus, ut quem Pinus fructum alii πικρὸν κάρπυον, aut πικρὸν κώνον appellarint, ipse κώνον simpliciter, arborem autem ipsam πικρὸν indigitavit. Et ita certe accepisse postremam hanc vocem

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 10.

Theophrastum, clarissime liquet ex peculiari capite, quo πικρῆς & πίττω differentiam tradit: vulgo alias πίττω de Pinu apud Græcos, & πικρὸν de Pice invaluisse, extra dubium utique, nec probationibus res indigebat. Ut vero ad Stephanum revertamur, lacunam in eodem sub initium superioris loci occurrentem, cum voce Ἀθλωαῖσι supplevimus; non solum quod apud eos, ut omnes norunt, & ab iis orta sint sacra illa Deæ legiferæ Thesmophorica, quorum ibi mentio; sed etiam quod Miletus, ad quam refertur hæc à Stephano notatio, esset Colonia Atheniensium, sicut vel ex Herodoto constat; & quam alias à Pinuum copia, aut quod primum ibi nata esset Pinus, πινύσου dictam, observat in eodem loco Byzantius Grammaticus. Præclare autem eundem ac superiora illustrat, qui & inde vicissim explicandus venit, singularis quidam Catinensium Nummus Mediceus, in cuius aversa parte figura occurrit nuda cum Ramo Pinus in dextra, ad pedes autem

Lib. I.

tem Nux Pineæ cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Ad ista enim Liberi Patris aut Cereris mysteria liquet continuo referenda eadem symbola, in quibus, ut modo è Stephano videbamus, cum Ramus Pinus, tum fructus ejusdem solebat adhiberi. Sacrum autem Baccho ac Cereri locum, non tam mihi fidem faciebant luculentata veterum ea de re testimonia, vel obvii ejus urbis nummi, modo cum Bacchi Bigis Pantherarum aut si mavis Tigridum vecti, modo cum Spicæ Deæ effigie, quam inspectus mihi coram loci situs, dum nuper Siciliam lustrarem. Unde etiam, ut ad aliorum quoque Numinum vel mysteria, vel symbola traductum eundem Pinus fructum intelligas, Æsculapius imberbis altera sceptrum, altera fativæ Pinus fructum tenens apud Pausaniam descriptus alicubi occurrit. Ex quo In Corinthiacis. usu certe Pineæ Nucis in mysteriis ac Religione Gentilium, nata illa Talmudicorum prohibitio, quæ in libris eorum legitur, In Avod. Sara. אלו דברים אסורים למכור לגוים; *He res vetita sunt, ut vendantur gentibus, nempe NUCE S PINEÆ, ficus alba, &c.* & addita mox ratione, quod vulgo eas ante Idola sua suspendant: quæ vides quam sint consentanea iis, quæ modo è Stephano aut Nummis de hoc more tradebamus. Equidem nugabantur suo more illi recutitorum Magistri, qui vocem אנטובלין, formatam è voce *επιβλιον*, ut sexcenta talia, de *fructu Cedri* interpretabantur, quod erudite jam ad Maimonidem notavit magnæ quondam spes altera non Bataviæ solum suæ, sed remoti Orientis, Dionysius Vossius. De arbore vero ipsa Pinu Deæ Matri sacra, aut vero Pane, Pinu cornua præcincto, quam eidem etiam adjudicant hæc monumenta, non agimus hoc loco: trita enim omnia & pervulgata, nisi forte illud ex Arnobio minus obvium, hanc Lib. v. Arbo-

Arbo-

Arborem statis diebus in Cybeles sanctuarium intro-
mitti solitam. Cæterum sicut Miletum, ita Lampsa-
cum quoque *πινεύς* olim dictam, à Pinuum copia, ob-
servat itidem in voce illius urbis Stephanus. Haud ali-
ter vero ac ipsum Pinus fructum, Vindelicorum vete-
rum aut Mamertinorum insigne, exhibent antiqui
nummi; ob frequentiam & celebritatem illius arboris,
quæ Statio *Sylvarum gloria*, Plinio autem, *in maxima
admiratione versari* traditur: sic LARICES etiam Pi-
nui, vel eodem fatente Plinio, simillimas, nec alibi
iuxta eundem notas, quam in Padi ripa, depictas no-
sti in denario gentis Accoleiæ apud Urfinum: in com-
mendationem scilicet hujus arboris variis etiam usibus
celebratæ, & memoriam originis horum Accoleiorum,
quod jam præclare monuit Fulvius. Nosti enim con-
suetum illum morem Græcis juxta & Barbaris sole-
mnem, ab iisque ad Romanos etiam traductum, sicut
vulgo feracia apud se Animalia, ita singulares quosque
ac domesticos Flores, Plantas, Frutices, Arbores, ea-
rumve Fructus, publicis id genus monumentis, ceu ge-
nuina locorum illorum symbola vel insignia, commen-
dandi. Id enim & *Silphii* Cyrenensium, & *Loti* Ægyptio-
rum exemplo modo videbamus, & evincit ulterius no-
ta & copiosa Nummorum veterum supellex, in quibus
Abies Germaniæ; *Apium* Selinuntiorum; *Olea* Athe-
niensium; *Palma* non Tyri solum, Damasci, Judææ,
Alexandriæ, sed Phœnicum præterea in Sicilia, Afri-
ca & Hispania Coloniæ; *Spica* Italiæ, Siciliæ, Hi-
spaniæ, Ægypti, Africæ; *Vitis Ramus* aut *Botrus* Chio-
rum, Entellanorum, Thasiæ, aliorumque id genus
locorum, optimorum vinorum proventu nobilium;
Dictamnus Cretensium aliquot locorum; *Thuris Ramus*,
ut infra videbimus, Arabum; *Malum Medicum* Partho-
rum

Lib. XII.
cap. 10.

rum; *Manna* urceo inserta Hebræorum; *Rosa* denique (ut vulgo existimatur) Rhodiorum, vel insignia, vel quasi indices quidam conspiciuntur.

Ac Rhodiorum quidem obvios illos Nummos quod spectat, equidem vulgo in iis *Rosam* inculptam, hodiernos videas antiquarios magno passim consensu statuere: quamquam haud adfabre factam nonnulli fateantur, ac proinde superiori sæculo, quidam Heliotropium, alii Rosolaccium eandem plantam interpretarentur. At verò Florem illum, non Rosam, aut posteriores has plantas indicare, sed Florem Mali Punicæ seu *BALAUSTIUM*, quo ad tingendas lanas utebantur olim Rhodii, nuper mihi coram adferebat recondita vir doctrina ac insigni ingenio Isaacus Vossius. Fundus illi hujus observationis, corruptus quidem sed emendatus ab eodem ex libris antiquis, Alciphronis locus; ἀφ' οὗ τὸ φορτίον αὐτοῖς ἐχθύον, ἀφ' οὗ τὸ καὶ ἡμᾶς ἐστὶ τῶ σκάφῃ, ὡχθεῖσθε λέμβου κωπηρέσι πρὸς Ῥοδίοις *BALAUSTIΟΥ* ἀναμιχθεῖς. *Sarcinam vero relinquens piscibus, nobis etiam in scapha relictis, trajecit in lembum, permixtus remigibus quibusdam RHODIIS BALAUSTIUM opificibus.* De hoc Flore autem Balaustio ad tingendas lanas opportuno, testis luculentus Plinius; *Sed circa Carthaginem Punicum Malum cognomen sibi vindicat, mox Flos BALAUSTIUM vocatur, & medicinis idoneus, & TINGENDIS VESTIBUS, quarum color inde nomen accepit.* Neque, ut verum fatear, id mihi continuo mirum videbatur, signatam nempe nummis Rhodiorum illius usus memoriam: qui memineram haud absimili ratione, Concham Purpuræ Tyriæ exstare in antiquis aliquot Tyriorum nummis, quales videas apud principes Gallorum antiquariorum Tristanum & Seguinum. Ut mittam productum ali-

De ROSA
vel BALAUSTIO
in Rhodiorum Nummis.

Nonnius
ad Gol-
tzium.

Ant. Augu-
stin. Dial.
11.

Epistol. 11.

Lib. XIII.
cap. 19.

Tom. I.
Comment.
pag. 98.

cubi ab eodem Trifano, Hierapolitarum nummum, in quo lanæ manipulum capiti Cereris impositum inde colligebat, quod præstantissima apud eos tinctura Straboni commendaretur. Accedebat mox Dioscoridis, quem consulebam, auctoritas; qui βαλαύσιον illud, seu agrestis Mali Punicæ florem describens, plura ejus genera recenset, ac inter alia πορφύρεν (ut Oribazius apud eundem legit, alii πύρρον,) καὶ ῥοδόχρουν, *purpureum & rosaceo colore*. Præterea quod florem illum agrestis Punicæ, similem adferat Cytino, seu flori fativæ Punicæ; qui certe cum flore in nummo Rhodiorum expresso haud male quadrare videbatur. Neque aliter Balauftium describit alicubi Galenus, nisi florem esse sylvestris Punicæ, sicuti fativæ Cytinum. Confudit quidem suo more Plinius utrumque hoc Mali Punicæ genus fativum & sylvestre, cum superiori loco, tum alibi, ubi Balauftium in genere vocari dicit foscucos in Cytino erumpentes, antequam Malam ipsum prodeat. Melius utrumque distinxit juxta Dioscoridem & Galenum, Hefychius. magnæ accurationis Grammaticus, βαλαύσιον εἰς τοιαῖς φέρων ἀνθὸν ἀρμόζον πρὸς ἰατρικίαν; *Balauftium species Mali Punici, florem ferens ad curationes opportunum, seu ut Plinius de eodem loquitur, medicinis idoneum*. Haud male vero hæc illustrent Arabes, quibus non solum بلالون describitur Malum Punicum sylvestre, quod sine fructu florem profert, & ex quo Mel collectum ex fugi tradunt; sed quibus etiam flos ille non solum جلالون, sed voce ejusdem ferme soni cum Græco βαλαύσιον, vocatur بلوسبطون. Unde satis liquet, haud de alio, quam de hoc Balauftio intelligendum esse Theophrastum in loco, quem minus adsequuti sunt viri docti, & qui aliquam inde lucem mutuatur. Ubi enim

Lib. vi.
Simplic.

Lib. XXI.
cap. 6.

Hefychius.

enim investigandum docet, an ex plantis aut arboribus quæ vulgo flores ante fructus emittunt, dentur etiam, quæ flores tantum steriles & sine fructu proferrant, mox id duobus exemplis firmat, ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐνιαυτὸς ἀμπέλκας καὶ ῥοαῖς ἀδύατα πλειοκαρπεῖν· ἀλλὰ μὲν μέχρι τῆς ἀνθῆος ἢ γένεως· Etenim genus quoddam & vitis & PUNICÆ fructum perficere nequit, sed ad florem usque generatio tantum pervenit. Magnus Heros Julius Scaliger, ex natura rerum ignota ait hæc genera. At quod Punicæ illud Mali genus spectat, quod non ultra florem procedit, non aliud, ut vides, quam hoc Balauftium, & Arabum hæc eodem modo ab iis descriptum. Eleganter autem mox subdit Theophrastus floris illius descriptionem, quæ ad firmandam sententiam de Rhodiorum nummis multa videtur habere opportuna; γίνεσθαι δὲ καὶ τότε τῆς ῥοαῖς ἀνθῆος πολὺ καὶ πυκνὸν ἀνώθεν ὅλον· ὁ ὄγκος πλατὺς, ὡσπερ ὁ τῆς ῥοαῖς ἀνθῆος, κατώθεν δὲ στενώτερον· διὸ ἔστω μικρὸν ὡσπερ ἐκτετραμυδρὸν κύπνου ἔχων τὰ ἀνω χειλῶδη. Flos quoque Punicæ copiosus densusque est, superiori parte globosus, latus AD INSTAR ROSÆ; inferiori angustior est, à qua paulisper quasi Cytinus expansus in summo labiis multis præditus. Ita emendant hunc locum viri docti, quem paulo aliter expressit Gaza, & inde hanc suam emendationem firmant, quod flos utriusque Punicæ sativæ & sylvestris, maxime autem sylvestris, Rosam æmuletur. Ut non mirum proinde videri posset, si in Rhodiorum nummis obvium florem de Rosa vulgo acceperint antiquarii, qui revera esset flos sylvestris Punicæ. Sic Sidam herbam Niloticam, ita dictam à similitudine cum Malo Punico, quod Græcis Σίδη etiam vocatur, docet alibi Theophrastus, florem habere calici Rosæ similem sed majorem, τὸ δὲ ἀνθῆος ὅμοιον Lib. 1 v. Hist. Plant. cap. 11. ῥοαῖς καλύκει. Ut jam illud mittam, haud novum fuisse in hac Insula aliisve locis, ut arbores alibi frugifera;

Mm 2 in

in iis steriles tantum flores emitterent. Certe Perseas arbores in Ægypto frugiferas, in Rhodo vero florere tantum nec fructum ferre observat Theophrastus. Sicut vero apud hos Insularios florem hunc agrestis Punicæ, è doctissimi viri sententia, sic ipsum Malum sativæ Punicæ signatum noveram in priscis aliquot nummis cum Dionysii Siculi Tyranni, tum Posidoniaton, quales videre licet apud Goltzium. Neque enim solum variis usibus celebrem apud Medicorum filios, sed mysticum etiam apud veteres fructum, juxta commemoratum paulo ante Strobilum, legisse non semel recordabar; haud abs re proinde antiquis id genus monumentis insculptum. Simulachrum certe Jovis Casii existitisse Pelusii refert Achilles Tattius, gestantis Malum Punicum, *cujus ratio plane foret mystica, τὸ ῥοιῶδες ὁ λόγος μυστικός*. Unde etiam in Sacris Thesmophoricis ab ejus usu mulieres olim prohibitas docet alicubi Clemens Alexandrinus; ac ideo, ut licet inde colligere, opportune Proserpinæ à Platone Mali Punici granum ei datum, ne diu apud matrem remaneret, quod tradit Apollodorus. Alias nobilior adhuc usus ejus apud Persas, qui, referente Herodoto, Mala Punica argentea in armis gestare soliti, ut non mirum insignis hujus Mali donum magno Regi à rustico quodam oblatum, longe gratissimum accidisse. Sicut itaque fructum ipsum, non uno nomine veteribus celebratum, antiquis id genus monumentis haud frustra insculptum observabam; ita ejus florem traditis supra usibus apud Rhodios, ut liquet ex Alciphrone, commendatum, publicorum moneta signari quoque meruisse, haud ægre largiebar. Immo quum iidem Rhodiorum Nummi, in altera Nummi facie, solis imaginem præferant, opportune indicabat idem doctissimus Vossius Arnobii locum

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 5.

Lib. III.

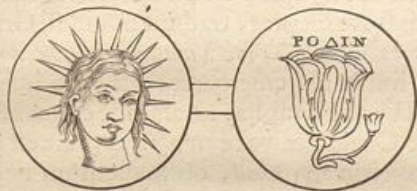
In Protrephio.

Lib. I. Biblioth.

Lib. VI.

Ælianus
Var. Hist.
lib. I. c. 33.

cum, ubi scribit, è genitalibus Agdestis prodiisse plantam Balauftiis onustam; unde apparebat arborem hanc Atti, id est soli sacram fuisse. At vero hæc omnia longe clarius ante oculos ponent tum Rhodiorum Nummi cum Sole & flore in iisdem vulgo signato, tum Cytini seu floris Mali Punicæ adspectus, cui simile plane Balauftium tradit Dioscorides. Priorem è nummo Gazæ Palatinæ, posteriorem è Matthioli ad Dioscoridem Commentario habes hic depictum.

Vide jam ac statue, OCTAVI, cui sententiæ lubentius accedas; an ROSAM scilicet cum vulgo antiquariorum, an vero cum doctissimo Vossio, Florem agrestis Punicæ seu BALAUFTIUM (à quo βαλαυστέγγης tinctores illos Rhodios vocat Alciphron) nummis Rhodiorum traditum velis definire. Neque vero te vel

M m 3 quem-

quemquam alium moveat, aut Rhodi à Rosa, ut Græco Pindari Interpreti, è quorundam sententia traditur, deducta nomenclatio; aut vero Eustathii, qui in eandem de Rosa illa Rhodiorum opinionem concessisse mihi videtur auctoritas. Notæ certe Grammaticorum veterum ineptiæ, in eruendis locorum nominibus, ex quavis nominum adfinitate continuo arreptæ, & à magnis viris sæpe jam ac feliciter profligatæ, quod & nobili huic Insulæ haud mirum quoque accidisse. Præterquam enim, quod alias Rhodi originationes, haud minus forte ineptas, tradunt nonnulli Grammatici, ut $\omega\delta\acute{\alpha}\tau\omicron\delta\mu\lambda\omega\pi\acute{\epsilon}\nu$, seu à *multa agitatione aquarum*, antequam insula illa emergeret; aut vero juxta Diodorum, à Rhode Nympha: sic aliunde etiam à Syriaca nempe aut Chaldaica voce רוד *Ferod*, hoc est Draco, & per aphæresin רוד *Rhod*, ob Serpentum nempe & Draconum copiam, eandem deducebat doctissimus Bochartus. Certe eadem ratione ὀφιοῦσα prius dictam, & serpentibus abundasse observant antiqui auctores & Grammatici, Diodorus, Heraclides, Hesychius, alique: Neque tamen inde soli Rhodo peculiare hoc nomen *Ophiussa* extitisse, ibi cum viro magno colligas, qui

Lib. v.

Lib. x. Me-
tam. v. 229.

Ovidium, Cyprum per *Ophiussa arva* alicubi designantem, aut memoria lapsum, Rhodi nomen perperam Cypro tribuisse contendit, aut pro *Ophiussa* legendum *Amathusia*, audaci nimis conjectura, & quam nulli è veteribus libris agnoscunt. Nihil enim obstare debet, cur non & Cyprus dicta fuerit olim *Ophiussa*, sicut erudito non minus quam ingenioso vati indigitatur, quo nomine præter Rhodum, plura alia loca ita dicta observo non uno loco apud Stephanum de Urbibus, puta *Besbicum*, parvam insulam ad Cyzicum, *Cythnon* ac *Tenum*, duas è Cycladibus, *Libyam* seu *Africam*, ac præterea urbem

bem

bem ad Pontum Euxinum *Tyram*. Quin etiam Plinius Lib. 17.
 inter insulas Cretæ vicinas, *Ophiussam*, quandam alicubi cap. 12.
 recenset. sed hoc obiter. Neque vero ideo hæc de
 Rosa, aut Rhodi vulgo inde deducta nomenclatione
 dicta quisquam putet; quasi varia ac nobilia quidem
 loca à cognominibus Floribus, Plantis, Fructibus ap-
 pellationem derivasse ignorem: sicut vere nonnun-
 quam eam inde eruunt prisca auctores & Grammatici.
 Illustrant id certe cum *Miletus* & *Lampsacus*, quæ *πρω-
 ου*, prius dictæ à *Pinus* copia, ut supra vidimus, tum
 insuper exempla *Φύλων μων*, *Cyparissi*, *Elea*, *Daphnus*, *Sy-
 carum*, *Cotinusæ*, *Selinuntis*, *Tremithus*, *Rhamnusia*, *Cerasur-
 tis*, *Ericousæ*, *Myrrhina*, quæ locorum id genus nomina
 haud male deducere videntur Græci Grammatici, à
 cognominibus apud eosdem Græcos arboribus aut
 plantis, *Cypresso*, *Olea*, *Lauro*, *Ficu*, *Oleastro*, *Apio*, *Terebin-
 tho*, *Spina Alba*, *Ceraso*, *Ericæ*, *Myrtho*. Sic *Stachas* planta
 in Cycladibus frequens, à qua & *Stachades* Insulas ad
 mare Ibericum derivat alicubi magnus Galenus, & a Lib. 1. de
 apud Ammianum oppidum *Zaitha* in finibus Romani Antidor.
 & Persici imperii, locus, qui *Olea arbor interpretatur*. pag. 435.
 Immo ut *Rhodum* à *Rosa*, sic *Cyprum* à flore aut arbusto Lib. XXI.
Cyprio, *Tralles* *Ἐνδραυ* seu *floridam* prius dictam à copia
 florum ibi provenientium, observant iidem veteres
Ἐνδραυ collectores, aut interpretes. At vero, neque
 inter illa exempla à Plantis nempe ac Floribus quidem
 denominatorum locorum, relata videas, quod mini-
 me tamen fuisset prætereundum, claram hanc *Rho-
 dum*; puta vel à Stephano, qui aliquoties & ex profes- In vocibus
 so quidem hoc agit, aut ab ipso Eustathio, ubi in simi- *ῥοδου*, *ῥο-
 μιδου*, &
 aliibi.
 feracia vel nobilia commemorat Plinius, *Rhodum* re- Ad Dionys.
 censet; quod tamen vel sola nominis ratio inde scili- Periept.
 cet Lib. x x i.
 cap. 4.

cer petita, & Infulae celebritas omnino suasisset; qui *Pranestinas, Campanas, Milestias, Trachinias*, & Rhodo viciniore, *Alabandicas*, aliasque id genus non omittit. Ut jam *Melitensem Rosam* Tullio, aut *Mida Rosetum* Tertulliano, *Rosam Hierosolymitanam, Pestanam*, pluresque id genus aliis commemoratas præteam. Neque insuper (quod huc inprimis facit) inter ea quæ Rhodi eximia nascebantur, & quorum meminisse observo nonnunquam auctores antiquos, Rosam relatam facile reperias. *Uvas passas & Caricas* Rhodiorum laudant non semel, ac inter alios Hermippus apud Athenæum: *Panacæam* eorundem non minus ac *Tricarum* vel *Epidauri Andromachus Neronis Medicus* apud Galenum; *Rhodiam Radicem* alii, quod in Rhodo nascitur: quamquam *Dioscorides*, & ex eodem Galenus illam videantur tantum in Macedonia agnoscere, & inde dictam, quod contrita Rosas redolet. Adde herbam *Helenium*, quam ab Helena dictam, in Rhodo frequenter provenire tradentem video *Ptolemæum Hephestionem* apud *Photium*; *ὡς ἐὶ τῆς Ἑλενίας βοτάνης, ἣ ἐν Ῥόδῳ φύεται*, de *Helenio herba, qua in Rhodo nascitur*. Sic & *Siliqua Rhodia* *Theophrasto* aliisque laudata; & *Crocium Unguentum* è Rhodo nobilissimum, *Apollonio* libro de unguentis commendatum, referente *Athenæo*. Quibus insuper licebit addere, aut *Æruginem* ac *Cerussam*, peculiare Rhodiorum opus, auctore *Vitruvio*; aut *Ostrum* seu *Rubrum* illud, quod de hac Infula creati tradit idem auctor, & de quo mox plura; aut etiam *Balaustium* de quo agimus, & quo lanas itidem inficiebant Rhodii, nisi ex *Alciphrone* liquere videretur, aliunde illud ab iis petitum. De *Rosa* vero Rhodiorum, ut vides, ne *ῥοδὸν* quidem; si unum forte excipias *Grammaticum*, *Græcum Pindari Interpretem*, vocis homonymia

co,

Lib. 1.

Lib. 1. de
Antidor.
pag. 428.Cod. e x c.
lib. 1v.Lib. 1v. hist.
Plant. c. 2.]

Lib. xv.

Lib. vii.
cap. 12.Lib. vii.
cap. 3.

eo, ut videtur, cum suis auctoribus adductum. Neque verò alia etiam de causa patrocinari observo illi sententia Eustathium, & Rosam vetus Rhodiorum insignem agnovisse. Futilis certe, neque digna erudito alias Grammatico ratio, quam adfert ejus rei: Rosam scilicet, non solum Soli domesticam, sed & Rhodum Insulam, ob homonymiam vocis cum Rosa, Soli ideo sacratam; Pindarum enim juxta alios, sacram Soli Rhodum indigitare. En ejus verba, ne quidquam interpretatione nostra videamur illi adfingere; Ἴστέον ἢ ὡς & Ad Odysf. μόνον τὸ ἀνθ. τὸ ῥόδον ἀκείωνται τῷ ἡλίῳ, & ἔργον ἡ ῥοδοδάκτυ- E. p. 1527. λ. ἡ ὡς, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥόδ. ἡ νῆσ. Διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀνθ. ἑμωνυμίαν. ἡλίῳ γὰρ ἱερὴ τὴν ῥόδον ἀλλοὶ τί φασὶ καὶ ὁ Πίνδαρος. Quid verò ineptius, quam ab homonymia vocis Rhodi cum Rosa, devotæ inde Soli urbis cultum arcessere? de quo inter alios Manilius,

Tuque domus vere Solis, cui tota sacrata es.

Lib. 1 v.

Quia scilicet Rosa in Rhodiorum nummis signata, ut videtur certe collegisse Eustathius, ideo etiam Solis effigies, quam passim præferunt Rhodiorum nummi, & supra etiam adlatus, iis quoque fuerit insculpenda?

Quis verò nescit Phœbeiam Urbem, Solem jactasse Aristid. de Concord. ad Rhod. In Jove Tragædo. Ἀρχηγέτην; quem proinde ὡς ῥόδιον ἀρξε compellat Jupiter apud Lucianum; non quod Insula illius Dei donum fuisset, juxta Pindarum; sed ob rationem à Plinio adlegatam, Rhodi nempe aut Syracusis nunquam tanta nubila obduci, ut non aliqua hora Sol cerneretur: quod ipsum etiam de Alexandria observat Ammianus, nullo

Lib. 11.

cap. 64.

pene die incolentes hanc civitatem, Solem serenum non vident. Lib. xx11.

Adeo tamen, ut juxta Eustathium, nisi accessisset vocis hujus Insulæ cum Rosa homonymia, tota illa luce caruisset Phœbeia Rhodus; aut Phœbus ipse addictæ sibi sponsæ, ut Pindaro vocatur, amoribus, & admirabi-

1 Ἀελίοιο

πρὸς ῥόδον.

Ολύμπ. v. 11.

N n

li illo

li illo Colosso fuisset omnino privatus. Sed satis est ineptiarum. Illud autem inde colligas, quod hic spectandum veniebat, eam Rhodià Rosa denominationem, & Rosæ inde in Rhodiorum Nummis depictæ petitam rationem lubricam valde, nec idonea ulla auctoritate stabilitam. Rursus vero florem illum agrestis Puniceæ seu Balauftium vel Purpurei vel Rosacei coloris, Dioscoridi commemoratum, ad tingendas Rhodiorum lanas valde opportunum fuisse, immo etiam familiare: sicut Plinium certe hunc ejus usum diserte tradentem jam ante vidimus. Quamquam alias occurrit Purpuræ Rhodiæ mentio apud Vitruvium, loco supra indicato, *Hoc Rubrum Rhodo etiam Insula creatur.* Phœnices nempe Rhodi olim incolæ; ut pluribus id ex auctorum veterum fide aliisque argumentis erudite adseruit celeberrimus Bochartus; qui proinde purpureo ac puniceo colore lanas inficiendi artificium sibi familiare videntur in eam Insulam intulisse. Purpureus autem ille color, seu puniceus & eximie rubens, (hæc enim vulgo apud veteres synonyma) non è Concha solum vel Tyria, vel Coa vel Laconica, aliorumque maritimorum locorum, aut etiam Rhodiaca, sed præterea è Florum & Herbarum succo, ad ejus imitationem, lanarum infectoribus frequenter parabatur.

Lib. vii.
cap. 3.

Lib. de ve-
land. mu-
lierib.

In Indicis.

Lib. iiii.

Lib. xxi.
cap. 2.

Ad utrumque morem respexit Tertullianus; *Nimirum enim Deus demonstravit succis Herbarum, & Concharum salivis incoquere lanas.* Ita florèm quendam Purpureum apud Indos observat Ctesias, ex quo purpura Græcà non inferior conficiebatur. Hinc itidem factam è radicibus tincturam apud Hierapolitas Phrygios, coccineam & purpuream æquare observat Strabo. De herbis quoque tradit in genere Plinius, Transalpinam Galliam, inde tyrium atque conchylum tingere; quod alibi

alibi rufus de vacciniis & purpura inde petita explicat, *Item vaccinia Italia in aucupis sata, Gallia vero etiam* Lib. xv. cap. 18. *purpura tingenda causa*, ut omnino legendus ille locus cum doctissimo Turnebo, & optimo codice Chiffletiano. Quæ firmat etiam Vitruvius, *Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miscentes, purpuram faciunt elegantem.* Lib. vii. cap. 14. Mitto jam aut Fucum illum Cretensem, è quo fiebant præstantissimæ olim tincturæ, & purpura quidem potiores, quamdiu erant recentes, ut diserte tradit Theophrastus; aut Coccum è granis Galatiæ, Africæ, Lusitanæ, Imperatoriis, ut Plinius alibi loquitur, destinatum paludamentis, aut denique Byssinas vestes purpureum colorem imbibentes, unde & byssum pro purpura sumi nonnunquam in veteri foedere, docuerunt jam viri magni. Inter βαμματα itaque illa veterum, Ruber seu acutissimi ruboris color solitus imprimis commendari; eoque magis, quo ad purpureum propius accedebat. Hinc Hesychio κατὰ τὴν ἐπιπέδον explicatur κατὰ τὴν ἐπιπέδον βαμματα. Sic hujus generis tincturæ celebratæ, quæ Sardibus fiebant, ut liquet rufus ex Hesychio, cujus locus emendandus; βαμμα Σαρδανικόν (non Σαρδινικόν) τὸ Φοινικόν, ἀπὸφορα γὰρ τὰ ἐν Σαρδέσι βαμματα. Sardinium nempe in Lydia illæ tincturæ puniceæ seu coccineæ coloris, non vero Sardinia Insulæ; ut ex hoc loco perperam colligebant viri docti. Id vero, quod pridem notaveram, & certe haud erat notatu difficile, à magno etiam Salmasio animadversum vidi in nova, quæ modo prodiit, Hesychii editione. Hinc itaque profectæ illæ vellerum tincturæ, & floridarum lanarum infectores, in quos passim insurgunt prisca Ecclesiæ doctores, Clemens, Tertullianus, aliique, & Lib. i. de cultu femin. *medicamenta ex fuco, quibus lana colorantur; quo loco tamen ne quid dissimulem, vocem gene pro lana omnino*

reponendam cenſeo: neque enim ibi agit graviffimus Cenſor de tinctura veſtium, ſed de pigmentis illis, quibus ſolitæ jam olim mulieres faciem inficere, aut genis ruborem conciliando, aut ſuperciliis nigrorem. Unde continuo addit, & illum ipſum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur. Ita infra, ne de veritate hujus emendationis dubites, GENAS RUBORE maculant, oculos fuligine porrigunt, alibi, quæ cutem medicaminibus urgent, & rurfus alio loco, faciem moroſiorem lavacro macerant, & aliquo eam medicamine interpolant. Et plane in eundem ſenſum, de utroque more Clemens; καὶ τὸ φρουσι τῶν ἀσβόλων ἀναμαρτύρωσαι, καὶ ΨΙΜΜΥΘΙΩ ΤΑΣ ΠΑΡΕΙΑΣ ἐπιρροῶσαι; & ſupercilia fuligine illinunt, & FUCO GENAS terunt. Melius vero ibi interpres Ψιμμύθιον per Ceruſſam vertiſſet, quæ eundem uſum præſtabat: diverſæ enim Plantæ, Fucus, Ceruſſa, Anchufa, ex quibus vulgo fiebant medicamina illa aut pigmenta muliebria, quibus genis ruborem conciliabant. Galenus certe, magnus & accuratus auctor, de ſimili mulierum cultu aut medicamine agens alicubi, ἀγχύση ἢ Ψιμμύθιο καὶ Φύκι κεκαλωποισῶσαι, Anchufa & Ceruſſa, & Fucō ornata, ſeu illitæ. Quæſitus itaque jam olim impenſe in vultu æque ac in veſtibus rubor ex Plantarum & Radicum ſuccis, & quam in rem, ut vulgo jam notum, Fucus inprimis adhibitus (nequæ ille tamen unius generis) cum ad inficiendas purpuras, tum ad colorandas genas. Ad priorem vero uſum opportunum fuiſſe inprimis Balauſtium ſeu Florem agreſtis Punicæ, quo uſi tinctorum Rhodii in lanis inficiendis, & purpureo aut puniceo colore imbutendis, facile utique licet colligere. Cui rei poterat maxime inſervire Balauſtium juxta Dioſcoridem vel Purpurei, vel alias Roſacei coloris. Roſæ enim inter alios colores

De Virgini-
bib. veland.

Pædagog.
lib. 111.
cap. 2.

In Protre-
ptico.

colores vulgo puniceæ, de quibus, ut mittam obvia è
Marone *punicea rosæta*, Propertius,

Eclog. v.

Et dare puniceis plena canistra Rosis.

Ut proinde non solum ex illo flore agrestis Puniceæ mel
collectum exsugeretur, quem ejus usum supra traden-
tes Arabas innumimus, sed eximia illa etiam & purpu-
rea tinctura peteretur. Ita ut vere in eam quadraret ve-
tus illud Rabinorum proverbium, ארומא ברומא קרמא.
Pretiosum sit opus tuum instar Mali Punici. Neque mirum
proinde ab eodem opere dictos Alciphroni Rhodios
tinctores, βαλαυσέγγυς. Sic à Purpurarum copia vel
præstantia, loca quædam olim denominata leguntur;
ut præter alia, Cythera πορφύρεσσα Aristoteli dicta, au-
ctore Stephano, Ἄξι τὸ κάλλος τὸ ὄρεϊ τῆ πορφύρων. Gram-
maticus vero aliquis, ex eorum nempe genere, qui in-
eptas quasque verborum originationes undecunque
venantur, ipsam etiam Rhodium inde dictam continuo
argutaretur, nempe quasi Ρ'οῖδιον, seu à pusilli Mali Puni-
ci genere, de quo Menander apud Athenæum, Ρ'οῖδια Lib. xiv.
ἀντὶς ἀνέμασεν διὰ τῆτων, Rhoidia ipsas ea de causa nomina-
vit. Equidem ab hoc fructu, nobilem Hispaniæ urbem,
priscis Illiberin vel Illiberrin, *Granatam*, à Malo Punico,
vulgo *Granato*, nuncupatam tradunt; quam aliunde ta-
men, & à voce barbara *horreorum domum* denotante, deri-
vantem video Alvarum Gomezium, & cui accedit Cl.
Mendosa ad Concilium Illiberitanum. Ab iisdem Ma-
lis Punicis, quæ Græcis etiam Σίδαί vocabantur, appella-
tum alias crederem, vicum quendam agri Corinthiaci
Σιδωνία dictum; ejus Xenophon, Plinius, Stephanus,
aliique meminere. Illum enim malis præstantissimis,
iisque purpureis abundasse, docent varii auctores, apud
Athenæum, Antigonus, Carystius, Nicander, Eupho-
rion seu Archytas. Eadem utique ratione, qua alibi Si-

Lib. 11. de
Gest. Franc.
Ximenii
cap. 1.

Lib. 111.

lib. c. 17. dam dictam tradit ex Agatharchide idem Athenæus, regionem Malis Punicis feracem, de qua contendebant Bœoti ac Athenienses. Illud vero minime adhuc prætereundum hoc loco, duos mihi occurrisse nummos in Cimeliarchiis Galliæ ac Italiæ vestræ, cum iisdem Rhodiorum symbolis, Solis nempe, & in altera nummi parte Floris illius, de quo hic sermo. Unus nempe cum addita epigraphe ΣΤΑΣΙΩΝ. Hujus autem nominis urbs haud alibi hæctenus mihi lecta, quam apud Stephanum; sed qui in Persia, & quidem in magna rupe positam docet. Inter P. Ligorii collectiones antiquarias ineditas, observatus etiam mihi Nummus Elagabali, qui in averfa parte præfert Coronam Querneam, & inscriptionem ΔΗΜΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΤΑΣΙΩΣ. Quænam autem fuerit hæc Stasis Metropolis, fateor me satis adsequi non posse. Neque enim concedes opinor, extra Romani Imperii fines quærendam, aut è Perfide arcessendos nummos, cum Romani Imperatoris effigie percussos. Unde ut liberè dicam, vereor ne vel nobis hic imponat Ligorius, vel sibi ab aliis imponi passus sit, perperam descripta hujus nummi epigraphe, cujus rei infinita occurrunt exempla in operibus illius ineditis, de quibus nostrum supra iudicium protulimus. Stasin vero illam cum Rhodiorum symbolis, in Cypro forte investigandam crederem, Rhodo haud procul distita, à qua nempe urbe dictus sit Stasinus ille Cyprius, cui Cypria poemata à Proclo tributa novi apud Photium. At vero Metropolim eandem Cypri, nemo facile ex fide nummi à Ligorio producti continuo statuet, quem Insulæ primatum Paphum olim ac Salamina, postea vero, ætate nempe Constantinopolitanorum Cæsarum, postremam ex iis tum Constantiam seu Justinianopolim dictam obtinuisse,

In Bibliotheca Regiæ Christianæ.

nuisse, aliunde constat. Alter vero Nummus cum iisdem Rhodiorum symbolis, Lutetiæ nuper admodum mihi inspectus inter Numismata Peireskiana, quæ jam possidet illustris Harlæus, cum loci nota ΖΕΙΝΙΩΝ: de quo loco altum adhuc magis apud antiquos & recentiores Geographos silentium. Omnino autem liquet ex additis symbolis, spectare juxta priorem Stationum, ad aliquam Rhodiorum Coloniam, aut Urbem vel Vicum, qui in ditione Rhodiorum fuerit. Plures enim deductas à Rhodiis, & quidem in Hispaniam usque Colonias, aliunde liquet. Et hæc quidem hæctenus de Nummis nobilissimæ hujus Insulæ, ac symbolis vulgo iis insculptis; de quibus liberum sit lectori iudicium, in quam velit sententiam concedere.

Sicut vero *Malum Punicum*, seu potius florem ejus *Balaustium*, in commemoratis modo Rhodiorum Nummis investigabamus; ita suavem alterius quoque Mali, olim adhuc nobilioris ad spectum, liceat mihi ex eadem penu subministrare: Exhibet vero illud rarissimus & plane singularis nummus, quem possidet singulare Urbis & horum studiorum decus, Camillus Maximi; cujus beneficio eundem hic lectorum oculis subjiciemus.

De Nummo PARTHICO & MALILO MEDICO in eodem.

Nummus ille, ut continuo vides, Parthicus, & ex eorum genere, quos *Sagittarios* vocarunt olim Persæ, ut liquet ex Plutarcho; τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα ΤΟΞΟΤΗΝ Ἰν Απεθρον μὲν εἶχεν. *Numisma vero Persicum SAGITTARII* *nota*

nota signatum est. Immo, quod nummi ipsius ad spectus, mihi aliquoties visi, satis arguit, barbarici ille seu Parthici metalli, cujus glebulam à se repertam continuo ad Trajanum Imperatorem, tanquam singulare quoddam Cimelium misisse se profiteretur Plinius secundus, scripta eodem nomine ad ipsum Trajanum epistola; *Quod paullo tardius feci, dum requiro gemmam, quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, si inveniri potuisset, simul mittere, sicut glebulam misi, quam se ex PARTHICO METALLO adtulisse dicebat; signata est annulo meo, cujus est aposphragisima, Quadriga.* Quid vero vel jucundius vel utilius, suavissime OCTAVI, quam simile quid oculis usurpare, quod magni muneris loco Terrarum Domino miserat, aut mittendum quærebat Romanus Præses, & qua de re per epistolam sollicitè adeo monere illum non dedignabatur? Geminum certe beneficium præstare agnosces hunc singularis raritatis Nummum, quale ex Gemma cum Pacori imagine quærendum sibi putabat Plinius. Ac de insigni quidem capitis, cui simile omnino videas præferre Parthum genuflexum in nummo Trajani inscripto REX PARTHIS DATUS, agetur in sequentibus alio loco, ubi insignes rursus Arsacidarum nummos proferemus. Notus præterea mos & habitus illius gentis, flexo genu dextro sagittandi in acie solitæ, & aliarum quoque gentium sagittariis haud inconventus. Talem etiam videas cum inter Thasiorum nummos apud Goltzium; tum in veteri nummo inter Panormitanos relato in Sicilia Parutæ à Leonardo nostro, nova nummorum accessione locupletata.

Lib. x. E-
pist. 16.

Tab. XIII.
Insul. Goltz.
sic.

Hæc

Hæc autem ipso adspectu, & vulgatis de illo more auctorum testimoniis, liquida satis & manifesta. Unde jaculum illud ante sinistrum genu protensum in priori nummo, revocat mihi in memoriam, aut Romanos in proelio quodam contra Parthos, duce M. Antonio, procumbentes in genua objectis scutis; aut Chabriae Atheniensis ducis inventum, objecto genu scuto, projectaque hasta, impetum excipere hostium milites suos docentis. Arcus vero & amentatum jaculum in eodem Parthico nummo conspicua, solita gentis illius arma, ut vulgo notum, ac de Persis jam olim tradidit Arrianus. De Arcu inprimis, notum ita propriam ac solennem fuisse Regum illorum armaturam, ut ex eodem à Dario una cum scuto amisso, & apud Alexandrum conspecto, eum continuo ut mortuum deflerent mater, uxor, & filia captivæ. In describendis Persarum armis, Pharetram etiam opportune addit Herodotus, qualem gestat pileatus miles in posteriori nummo depictus, ad sinistrum latus adpensam. Ad dextrum enim femur pugiones gestasse olim Persas idem auctor observat. Arcus autem ille in utroque nummo signatus, docere potest, quo jure Parthi Dionysio vocentur ἀγκυλότοξοι,

Πάρθοι ναιεπάσιν δέηοι, ἀγκυλότοξοι.

Parthi degunt Martii, curvis arcubus utentes.

Unde conferri etiam potest cum iis, quæ de Parthici

Ο ο

vel

Lib. xxii. vel Scythici Arcus (quem pro eodem sumit Ammianus Marcellinus) figura tradiderunt veteres, & quam non semper adsecuti sunt viri docti. Opportune quædam ea de re notantem vide doctissimum Isaacum Voffium ad Melam. Agnoscis utique hinc aperte, non corniculatam fuisse Arcus illius figuram, instar litteræ C; ut ex male intellecto Agathone colligebant viri docti; sed eandem incurvam quidem, juxta Dionysium & Melam, angulos utrinque extimos habuisse; cui proinde Arcui haud male Ponti figuram comparantem videas cum Melam, tum Ammianum. Sed in postremo miror mendum non animadvertisse viros longe eruditissimos, quod tamen totum loci sensum perturbabat, & aliam longe figuram huic Arcui tribuebat, ut fatetur etiam ad Melam vir doctissimus, quam vel auctores alii, vel ipsa indubia nummorum ac lapidum monumenta præferunt. Verba sunt Ammiani; *Cum Arcus omnium gentium flexis curventur hastilibus, Scythici soli vel Parthici circumductis utrinque EXTRORSUS pandis & patulis cornibus*; Ita enim legendum omnino statuo, non *introrsus*, quæ vox meras hic tenebras offundebat. Id vero quod depicti illi Arcus Parthici cum pandis extrorsum cornibus luculenter arguunt, innuebat etiam Terentianus,

Ceu Parthus solet aut Scythes

Arcus cornibus EXTIMIS.

Eadem quoque cum superiori, figura Arcus, quem Herculi passim tribuunt antiqua numismata; quippe cujus Arcum Scythicum itidem fuisse tradunt antiqui auctores. At vero hic non tam anterior, quam averfa pars Nummi illius Parthici spectanda occurrebat; quæ an florem repræsentaret, an fruticem, vel arborem, & qualem hujus generis Plantam, non significabant eruditi

diti Urbis Antiquarii. Vidi etiam alibi, qui ad primum Ectypi ad me transmissi intuitum, non Plantam, sed Montem ibi cælatum existimarent, neque illos de plebe, sed è primo ordine Antiquariorum. Neque vero Apollodorum, Arrianum, Quadratum, aliosque, quos laudatos veteribus memineram, rerum Parthicarum scriptores licebat mihi consulere, qui si temporum injuria mansissent superstites, hærentem forte sublevassent. Nobilem quidem & familiarem in Parthia florem Philadelphæum nuncupatum videbam in Apollodori de rebus Parthicis apud Athenæum fragmento; Lib. xv. sed quem ita describit, ut nihil ad illustrationem hujus Nummi conferre mihi liqueret. Verum hic hærenti occurrit opportune, haud aliud symbolum vel insigni præclaro illo Nummo, quam fructus MALI MEDICÆ designari. Neque certe, ut id statuerem, una me ratio impellebat. Primo consuetus ille mos tam Græcorum, quam Barbarorum, abunde jam à nobis illustratus, singulares quosque ac domesticos vel Flores vel Plantas, monumentis id genus tradendi. Inter Plantas vero seu Arbores præter cætera loca peculiare & singularis olim raritatis, Medicam Malum relatam continuo noveram; & juxta eosdem auctores, Theophrastum, Plinium, aliosque, non alibi quam apud Medos & in Perside nasci. Adeo ut non mirum, si quemadmodum Silphium suum Cyrenenses, Lotum Ægyptii, Dictamnium Cretenses, Malum Punicum alii, ita quoque Malum hoc sibi proprium Medi seu Parthi (nostri enim utriusque nominis communionem) eidem memoriæ commendarent. Secundo, non raritas solum, sed nobilitas & celebritas hujus Arboris, seu *Felicis Mali*, quæ, ut ille ait, *inclaruit etiam carminibus Mantuanis*, & de qua Plinius, *Nec alia arbor laudatur in* Lib. xii. cap. 3.

Medis. Tertio, quo etiam spectat usus ejusdem apud Parthos, & ne promiscuum putes, Proceribus tantum apud eos confuetus; de quibus idem tradit haud uno in loco Plinius; eos commendandi halitus gratia, grana hujus Mali, & quidem solos usurpare solitos: **PARTHORUM** *populis hoc præcipue & à juventa propter indifcretos cibos, namque & vino sustent ora nimio, sed SOLI PROCERES medentur grano ASSYRIACI MALI, cujus est suavitas præcipua in esculenta addita.* Quod etiam alibi rursus monet; & quo respexit etiam divinus vates, agens de hoc Malo

Lib. x i.
c. 53.

Lib. x i i.
cap. 53.

— animos & olentia Medi

Ora fovent illo.

Postremo denique, ejusdem Mali Assyriacæ vel Medicæ ac ejus Fructus descriptio, ita à Veteribus tradita, ut certe huic figuræ nummo expressæ haud parum consentanea mihi videretur. Arbor nempe, si illos audias, mediocris, brevi trunco, cujus rami longi, crassi, firmi, acutis spinis; Fructus autem, quos vulgo eisdem cum Citriis statuunt; quæ certe manifesto meam de hoc Nummo sententiam adferere mihi videntur. Neque vero illud valde me moratur, quod eam arborem lauro simillimam describat divinus poëta, aut quod vulgo eandem omnino cum vulgata Citro statuunt Herbarum Interpretes. Illud enim scio peregrinam fuisse arborem, & parum proinde cognitam in Italia aut alias in Romano orbe; quæ Plinii etiam ætate adhuc in sola Media aut Perside nascebatur; *sed nisi apud Medos & in Perside nasci noluit.* Immo neque ejus fructus nisi ferro admodum, è Perside in Græciam transportatus; ut licet colligere ex Antiphone Comico apud Athenæum. Nihil mirum itaque, si de tam remota arbore & vulgo incomperta, multa secus tradiderint Romani scri-

Lib. x i i.
cap. 3.

Lib. i i i.

scriptores, quos in descriptione plantarum exoticarum, licet minus remotarum, haud semel hallucinatos constat. Neque illud ita liquidum aut in confesso, quod vulgo creditur, eandem omnino fuisse arborem cum vulgata Citro; quamquam haud dissimilem fructum credatur protulisse. Certe id negabat disertè Apuleius in Commentariis illis, quos ex professo de Arboribus scripserat, sicut tradit Servius, *apud Medos nascitur quedam arbor ferens MALA que MEDICA vocantur, mox hanc plerique CITRUM volunt, quod NEGAT Apuleius in libris quos de Arboribus scripsit, & docet LONGE ALIUD GENUS ARBORIS esse.* Sic in Italia pervulgatas jam fuisse Citros Plinii ætate, & Medicam Malum à Citro diversam eidem statui, haud male videtur colligere vir magnus ad Solinum. Sed ut demus libenter, Mali illius Medicæ fructum ad Citrium accessisse, à quo etiam non recedit ovata fructus illius figura in superiori nummo Parthico expressa; haud continuo sequitur eandem plane arboris aut fructus etiam figuram exstitisse, singularem illam adeo Medicam Malum cum Italica aut Europæa Citro. Notum enim, quam pro foli ratione variant nonnuncquam eadem Arbores, aut Plantæ; ut jam olim monuit Theophrastus, *ἡ γὰρ τὰς χώρας ἄλλαι καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διαφέρουσι καὶ τὰς ἐρασίας ἑκάστην.* Nam pro regionibus sicut & arbores ipsa variant, cultura quoque inter sese distare, haud pro absurdo intelligi debet. Quam meam de singulari hoc & rarissimo Nummo sententiam eo lubentius sum amplexus, quod eam probari omnino videam clarissimo Aulæ Electoralis & Athenæi Heydelbergensis Medico, Joanni Casparo Fausio nostro; cui ob singularem in Historia Plantarum peritiam, legendam hanc nostram notationem commiseram. Firmabat vero il-

Ad Georg. lib. 11.

Lib. 1 r. Hist. Plant. cap. 6.

lam vir doctissimus, monstris aliquot Citriorum iconibus, quæ ab aliquot Botanicis observatæ, cum superiori fructu Mali Medicæ adfinitatem aliquam habere illi videbantur. Neque vero prætereunda hoc loco, quæ à Marantha de Malis Medicis alicubi commemorantur, quod nempe *Mala Medicæ operoso cultu ita efformant, ut & maris & femina sexu distinguant: rem certe admirabilem & visu jucundissimam. Maris enim pomum adnatum habet, quoddam veluti infantis genitale ejusdem cum pomo corticis & coloris: femina muliebri pudendum ad veram ejus effigiem efformatum videtur, quo simile magis sculptor non fingat.*

Lib. I r.
Meth. cognosc. simplic. cap. 11.

De MALIS AU-
REIS HES-
PERIDUM
NUM.

Punicis vero & Medicis Malis, cur non & MALA HESPERIDUM AUREA liceat continuo subnectere, quæ cum Medicis eadem viri quidam doctissimi videntur statuere? Herculis nempe fabulam, de Dracone Arboris in Mauritania custode, ab eodem intercepto, & adportatis inde in Græciam pomis aureis, signant antiqui aliquot nummi, cujus generis unum hic exhibemus.

Tom. II.
Com. pag.
285.

Percussus ille nummus sub Geta, & à Tristano etiam adlatus, sed sine ulla inscriptione aut nota loci, in quo signatus, qualem nullam adferit in eodem existisse. At vereor equidem ne obscuræ aut exesæ vetustate literæ

teræ ut alibi haud semel, ita hoc loco viri alias perspicacis oculos fugerint. Occurrit enim mihi similis omnino ejusdem Getæ nummus in Gaza Christinæ Augustæ, qui à Pergamenis percussum arguebat, & in quo hanc inscriptionem eruebam, ΕΠΙΣΤΡΑ.....ΝΟΥΣ. ΑΝΕΘΕ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc est, *sub Pratore Dedicavit, Pergamenis Bis Neocoris.* Solum nempe in eo Prætoris nomen, æruginè deletum occurrebat, de quo non anxie nobis laborandum. Cæterum haud absimilem quoque nummum, cum eodem Herculis habitu, & custode Hesperidum Dracone in arbore itidem pendente, ac insuper panario pomis Hesperidum repleto, quod in Pergamenorum nummo omissum, signarunt olim Tarsenses Gordiani temporibus, qualem servat Gaza Medicea. Inde vero continuo colligas, vana esse poëtarum figmenta, quæ de tribus tantum Hesperidum Malis vulgo fabulantur: quibus accedit Antiphanes Comicus apud Athenæum,

Φασὶν τὰ χρυσοῦ μῆλα τῶν εἶναι τετρα
Μόν.

Lib. III.

Dicunt Aurea hæc Mala tria esse Sola. Mitto jam reliqua, quæ hic ad decantatam fabulam spectant, aut ad natales & nomen pervigilis illius Draconis. Κηπερὸν eundem dictum Euphorioni Chalcidensi, auctor est Helladius apud Photium, καὶ τὸν τὰ χρυσοῦ μῆλα τὸν ἑσπερίδων Codic. Φορῶντα ὄφιν Κηπερὸν ὠνόμασε; *Et serpentem aurea mala ferentem Κηπερὸν (seu horti custodem) nominavit.* Mirum viros eruditissimos, vel Hoeschelium editorem, vel Interpretem Schottum, non observasse locum in mendo cubare. Neque enim ferebat Serpens Mala illa Aurea, sed hortum vel arborem eadem ferentem custodiebat, Κηπερός ea de causa nuncupatus. At quid proclivius fuit, quam Φορῶντα in Φεφρῶντα vertere; sicut omnino liquet

CCCLXIX.
Biblioth.

Cod. c. x. c.
Biblioth.

Ad lib. 1 v.
Æncid.

Lib. v. de
cauf. Plant.
cap. 25.

Lib. 111.

liquet eo loco legendum, & apposite ad custodis illius officium. Eundem vero Leonis Nemæi fratrem existisse, tradit Ptolemæus Hephæstio itidem apud Photium. Servium autem non moror, qui fabulam illam de hoc Serpente, & malis Hesperidum aureis, de gregibus ovium rufam lanam habentibus, & ab Hercule, occiso pastore illarum custode, abactis explicavit; & ideo quidem, quod oves Græcis *μῆλα* dicantur; à rubore autem lanæ auro similis, existimasse qui audierant, mala aurea in Africa nasci. Nugæ & sœmnia Grammatici. Neque, ut verum fatear, magis arripet alia viri longe eruditissimi, & cujus mira alias *Ἐσπερίδα* in explicandis ex Oriente poëtarum fabulis, interpretatio, qui libro de Colonia Phœnicum, Aurea Mala à dracone adseruata, de opibus ab alio congestis interpretatur; ideo quod *malon* vel *melon* Arabice opes sonet, nempe *Μα*. Ut enim poëtarum fabulis adscribamus, quæ de horti vel arboris illius natalibus, custodia, malis revera aureis, Herculis victoria vulgo fabulantur; at certe arborem illius nominis obviam in eo tractu, & fructum ejusdem aurei coloris fabulæ locum dedisse, liquet satis manifesto ex iis quæ de hoc arborum genere & earum fructu vel Theophrastus, vel citati ab Athenæo auctores tradidere. *Ἐσπερίδα* enim, cujus Theophrastus meminit, non de herba aliqua cum Plinio, sed de malo Hesperidum intelligi debere, monuerunt jam viri docti. An vero hæc Mala cum Citriis eadem fuerint, ut Rex Juba litteris consignasse traditur apud Athenæum; an vero cum Aurantiis, ut alii ex nominis adfinitate & colore colligunt, non anxie hic nobis disquirendum putamus? Vir doctus ex Batavorum Afclepiadarum ordine, qui postremus Theophrastum luculentis commentariis illustravit, multus in eo est, ut il-
lorum

lorum refellat sententiam, qui cum Citriis vel Aurantiis eadem hæc Hesperidum Mala crediderant, ac ut eadem fuisse cum Cydoniis, vulgo Cotoneis probet. Sed vereor equidem, ut intentum obtineat. Cydonia mala à primaria Cretæ urbe denominata, ad quam nascebantur, & unde primum in Græciam adlata, sicut Medica, Punica, aliaque id genus à regionibus, quæ iisdem feraces erant, quemadmodum & de Cerasis constat, de Cerasunte Romam primum à Lucullo perlati; de quibus præter alios, Hieronymus; *Unde & de Patria nomen arbor accepit.* Hesperidum autem Malis hortus in Africa & ad Atlantem; unde in Græciam seu ab Hercule seu à quovis alio adportata, idem etiam loci natalis nomen, è quo primum adducta, retinere. Si vero Cydonia & Hesperidum Mala eadem fuissent, cur non id uno verbo prodidissent veteres, qui utriusque arboris & fructus non semel meminere? immo cur de iis, ut diversis fructibus aut plantis, diverso etiam loco agit Athenæus, vel antiqui auctores ab illo producti? Multa certe in superioribus de Cydoniis confabulati erant eruditi illi convivæ, & quidem de aliis eorum speciebus, sicut de iis, quæ struthia vocabantur. In Græcia autem pridem nota erant, nec diffitebatur vir doctus, cum Cydonia illa, tum quæ Hesperidum Mala vocabantur. Hinc postrema cum Nuce Pineæ, aliisque id genus symbolis, in Bacchi mysteriis vulgo recepta tradit Orpheus apud Clementem loco cuius anterior versus supra jam indicatus, sequens autem iste,

Μῆλα περὶ σεία καλὰ πῦρ Ἐσπερίδων λιγυφώνων.

Et Mala Aurea pulchra ab Hesperidibus canoris.

cui æque proclive fuisset eadem à viciniore Creta accessere. An vero ideo hæc mala, ut obiter hoc mo-

Pp

neam,

Tom. I.
Epist. ad
Eustoch.

Lib. III.

In Protreptico.

Eib. III.

neam, in Bactri mysteriis locum habuere, quod Mala & reliquos fructus Bacchus invenisse crederetur, ut Neoptolemus tradit alicubi apud Athenæum? Alias vero, Hesperidum itidem Mala apud Lacedæmonios existisse, odore quidem grata, sed non edulia, *ἄσσημα* nempe καὶ ἄβρωτα, observat cum Pamphylus apud Athenæum, tum Hesychius inde emendandus, sicuti jam factum à magno Casaubono; *Ἐσπερίδων μήλα ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἄβρωτά πνα μήλα*, pro quo prius vitiose legebatur; *ἐν Λακεδαιμονίᾳ βρωτά πνα μήλα*. Vides præter Pamphyli auctoritatem, quam proclivis & necessaria emendatio, una littera *a* à fine prioris litteræ in initium sequentis retracta. At doctus ille Medicus, Theophrasti commentator, vulgatam Hesychii lectionem præfert, ut suam de Malis Hesperidum pro Cydoniis sententiam tueatur; nec Hesychium ex Pamphylo, sed Pamphylium apud Athenæum ex Hesychio emendandum contendit, ubi βρωτά nempe pro ἄβρωτα fit reponendum: legendum proinde in Athenæo *ἄσσημα ἢ εἶναι καὶ βρωτά, καλεῖσθαι ἢ Ἐσπερίδων μήλα*, *suaviter nempe olere & edulia, vocari autem Hesperidum mala*. Absurdum enim fuisse, ut poma id genus ἄβρωτα Diis suis apponerent Lacedæmonii, quod tamen ex Timarchidæ paullo ante tradiderat Athenæus. Sed fallitur omnino vir doctus, nihilque certius petita à Casaubono Hesychii emendatione ex Pamphyli apud Athenæum verbis, & quam alias loci ratio plane suadebat. Neque enim ἐν Λακεδαιμονίᾳ, sed ἐν Λακεδαιμονίᾳ omnino ibi legendum constat; *a* illud proinde otiosum optime insequentem vocem retrahendum. Quid vero opus fuisset, aut Athenæi convivis, aut magnæ accuracionis Critico Hesychio, illud ut singulare de his Lacedæmoniorum malis adnotare, quod forent nempe edulia?

Digna

Digna res utique, quæ posterorum memoria prodere-
tur, dari fructus, quos degustare ac edere liceat? At
vero illud peculiare in hoc Malorum genere, & proin-
de notatu dignum, quod odore quidem grata essent,
non autem gustu vel sapore: quod ipsum de fructu Ma-
li Medicæ observarat jam olim Theophrastus, τὸ ἢ μῆ-
λον σὺν ἐστίῳ μὲν, ἄοσμον ἢ πένυ, Pomum autem ejus non
manditur, sed odore præcellit. Hinc eadem etiam Hesper-
ridum Mala non vulgo quidem in privatorum mensis;
sed rite Diis à Lacedæmoniis adposita, ob odoris nem-
pe præstantiam; sicut reliqua incensa, quæ iis eo no-
mine adolebantur. Terrestrium enim erat Deorum,
seu malorum potius Geniorum comestationibus & ci-
bis delectari; quod ex ^a Iamblichō, ^b Porphyrio, ac
^c Origene contra Celsum haud uno loco mihi liquet;
at vero Cœlestium, odore seu Arabicis lætari haliti-
bus, ut loquitur Martianus Capella. Sed condonan-
dum facile Medico, πάλων alias ἀνταξίω, si Theologiæ
Gentilium mysteriis non fuerit continuo initiatus.

Neque vero PALMAM, tot usibus nobilem, & his
monumentis toties insculptam, liceat hic indictam
præterire. Equidem non adducam obvios Palmæ ra-
mos, aut in Victoriæ manibus elatos, aut vero vasibus
vulgo insertos, tanquam pretium victoribus; eosque
modo unum, modo duos, modo plures, nonnunquam,
& frequenter cum inscriptione ludorum, quorum præ-
mia constituebantur, puta, ΑΚΤΙΑ, ΠΤΘΙΑ, ΧΡΥ-
CΑΝΘΙΝΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΕΠΙΝΙΚΙΑ, ΣΩΤΗΡΕΙΑ,
ΜΕΓΙΣΤΑ, ΑΡΙΣΤΑ, ΑΓΓΟΥΣΤΙΑ, ΣΕΥΗΡΙΑ,
ΕΡΑΚΛΙΑ, ΣΑΚΡΑ, ΚΑΡΤΟΛΙΝΑ, ΟΕCUMΕ-
ΝΙΚΑ, ΙΣΕΛΑΣΤΙΚΑ, CΕRΤ. QUINQ. seu Cer-
tamina Quinquennialia; quæ in præclaris nec obviis pas-
sim nummis leguntur. Mitto etiam, Vasa cum insertis

Lib. I v.
Hist. Plant.
cap. 4.

^a in vita
Pythagor.
cap. 4.
^b Lib. II.
de Abst.
^c Lib. VII.
& VIII.

De PAL-
MIS, &
varis ca-
rum generi-
bus in anti-
quis Num-
mis.

Lib. v.

id genus Palmæ Ramis, sive singula, sive plura, Mensæ frequenter imposita; juxta morem antiquum, quo victoribus Olympicis Coronæ supra Mensas collocatæ, ut refert Pausanias. Duo ejusmodi Vasa supra mensam imposita, quamquam sine commemoratis Ramis, exhibet inter alios præclarus nummus Caracallæ, cum memorabili inscriptione, SEPT. TYRUS METRO COLONIA ACTIA ERACLIA. Unde certe discimus ab Hercule Tyrio, noto loci Numine, dictos ibidem ludos Heraclios seu Herculanos. En præclari nummi iconem, quam beneficio Christianæ Augustæ hic inferendam duximus.

Cæteroquin tria etiam Vasa cum Ramis Palmarum, qualia frequenter alibi occurrunt, suppeditat nummus Valeriani Mediceus, inscriptus ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΚ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neque vero vel de origine hujus moris, Palmas victoribus in ludis tribuendi, quem ad Theseum refert Pausanias; vel de causa, è Plutarcho & Gellio pridem nota, quod sola hæc arbor opprimentibus non cedat, aut eadem eaque viridia semper folia retineat, trita & pervulgata omnibus commemorabo. Illud forte minus vulgatum, ejusmodi Palmæ Ramum Lacedæmoniis peculiari voce *σαεῖς* dictum, quod me docuit Hesychius, *σαεῖς κλάδος φοίνικος, Λάκωνες*. Crederem facile, etiamsi nullam scirem aliunde Laconum & Judæorum cognationem, latere in hac voce

voce vestigium Hebræorum vel Phœnicum שָׂרָר *sarar*, quod *principatum tenere* denotat, ob dignitatem nempe & usum hujus Palmæ, quo respexisse crederes Horatium,

— Palmaque nobilis

Terrarum Dominos evehit ad Deos.

Quin valde apposite hanc in rem Artemidorus alicubi auctor est, Principum liberos per Ramos Palmarum designari. Unde certe haud male collegisse videtur ^{Oneirocr.} Tristanus, signatos in quodam Constantii nummo tres Palmæ Ramos, denotare tres Magni Constantini filios. At hic non tam excisos Palmæ Ramos, quam Arborem ipsam spectare intendebamus. Quum enim varia tradantur Palmarum genera veteribus, ac Theophrasto inprimis, qui haud perfunctorie de iis egit, aliæ nempe *Palme* pro natali solo *Sicula*, *Africana*, *Cretica*, *Cypria*, *Egyptia*, *Judaica*, *Phœnicia*, *Syriaca*, *Babylonica*; aliæ autem ex iis humiles & depressiores, aliæ majores, aliæ rursus steriles, aliæ frugiferæ; & ex frugiferis aliæ communes, aliæ Caryotæ; singula hæc antiquariæ hujus penus contemplatio haud parum vel juvat, vel illustrat. Omnium certe, quæ modo commemorabamus, locorum Palmas, exceptis forte Babylonicis, signant adhuc antiqui nummi. Et steriles quidem Palmas, quales vulgo Italicas & Europæas agnoscit ^{Lib. XIII. cap. 4.} Plinius, Græcas alicubi ^{Lib. 11.} Theophrastus ac ^{Plutar. Hist. Plant. cap. 3.} Plutar-
chus, videas passim in SICILIÆ nummis Panormitanis, cujus generis plures exhibet Paruta. Babylonicas ^{Sympof. lib. VIII.} itidem steriles observat ^{Sicula Palma.} Theophrastus, ex quibus lectos ^{Lib. 11. Hist. Plant. cap. 8.} & vasa conficiebant. Tales nempe, quarum ^{Sanhedr. fol. 96. 2.} Talmudici doctores meminere in Sanhedrin, ubi infrugiferas memorant Palmas Babylonicas, quæ scilicet ad aquas Babyloniæ amaras crescerent, ac ideo corruptæ ut fructum.

Lib. 11.
Hist. Plant.
cap. 8.

ctum ferre non possent. Cæteroquin frugiferis Palmis abundasse Babyloniam, & inter alias quidem Regiis dictis omnium præstantissimis, quæ in horto Bagoæ nascebantur, observat Theophrastus, & ex eodem Plinius. Neque vero SICULAS steriles omnes fuisse, sed fructum etiam habuisse nonnunquam, licet immitem forte & immaturum, liquet ex aliis Panormitanorum nummis apud Parutam, qui frequenter Palmas exhibent cum adpensis Dactylis, consueto scilicet & peculiari hujus arboris more, quæ non fert fructus inter fôlia, ut vulgo reliquæ arbores, sed in summo trunco germen emittit cum pendentibus utrinque palmulis. Tres vero Palmas Panormitanis adscriptas, hic celandas duximus, inter se aliquantum diversas.

Prior, ut vides, è Sterilium genere ac sine fructu, quales vulgo Europææ: Altera cum adpenso fructu seu Dactylis, & quæ vulgaris Palmarum id genus frugiferarum figura: Tertia reliquis humilior, quæ proinde videtur ex illo pumularum genere, quale in Sicilia frequentissime provenire Theophrastus ac Plinius tradunt, & cui juxta Græcos ac Romanos, peculiaria etiam nomina tributa videas in linguis Orientis, Rabinorum פלם Arabum autem لال & ج. Fructus etiam ejus haud parum diversus, ni potius Florem statuamus, ac ipsam arborem proinde nummo illi insculptam, è mascularum genere, quæ solæ eidem Theophrasto

phraſto ac Plinio, in ſpatha aut in palmite florere dicuntur. Neque vero florem ſolum, ſed fructum in maſcula agnoſcunt iidem auctores, & juxta illos Hero-^{Lib. 1.}dotus; ut inde liqueret eam non ſterilem omnino aut infrugiferam ſtatuendam, ſicuti vulgo perhibetur. Certe apud Arabas à voce *مرجل*, quæ Palmam marem notat, ſit vox *مرجل*, quæ dactylos ſed viles innuit. Quum tamen iidem auctores cum Græci tum Arabes, fecundas tantum Palmas ſcæminas diſerte agnoſcant, & ex infertis adſperſive maris floribus feminas ſecundari, & præſtantiores dactylos producere doceant, nulla maſculæ Palmæ fructus ratione habita; hinc vulgo etiam mares Palmæ infrugiferæ, & fructus ille, quem nonnulli iisdem tribuunt, ab aliis cum flore ejuſdem haud immerito confunditur. Et quum vel maxime in Arabum ſcriptis, ob copiam & uſum ejus frequentem, utramque paginam faciant & Palma, & quidquid ad eam ſpectat, cujuſcunque ſit ſexus; hinc varia etiam legas apud eos nomina, quibus & maſcula Palma, ut maſtantum admiſſarius, & modus ille feminas ſecundandi, & flos maris ſeu ſemen ejuſdem in feminæ ſpatham indi ea de cauſa ſolitum, exprimi conſuevere: quibus haud parum illuſtrantur, quæ à Græcis aut Romanis, ex aliorum relatione, ea de re jam olim obſervata leguntur. Neque vero male illum Palmæ hujus vel florem vel fructum ſignare mihi videtur Palma tertio loco expreſſa, diverſa utique à femina *βαλανηφόρα*, quæ ſecundo loco occurrit. Quod hanc enim ſpectat, haud ita ſteriles omnes Palmæ Europææ, ac proinde Siculæ, ut fructus plane non ferant, ſicut vulgo Italicæ aut aliorum locorum; ſed quarum fructus videtur immitis ſtatuendus, juxta maritimas quaſdam Hiſpaniæ Palmas, de quibus id tradit Plinius, aut ad maturita-^{Lib. xiii: cap. 4.}tem

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 8.

Dialog. VI.

Lib. I.

tem non perveniens; sicut de Cypriis quibusdam observat Theophrastus, alibi autem in genere de Palmis in Græcia natis, & juxta eundem Plutarchus locis supra indicatis. Nisi illud etiam placeat, plerisque illos è Panormitanis Parutæ nummis cum Palma & Equo seu integro seu dimidio obvios, à Carthaginensibus, quod arguunt symbola & frequentes in iis Punica litteræ, signatos, & Africanis proinde potius quam Siculis adscribendos. In qua sententia fuisse jam olim video, virum hujus antiquitatis intelligentissimum Antonium Augustinum, qui nummos id genus ad Carthaginem refert. Certe vel signatum Equi caput fatis arguit, aut Carthagine percussos, aut in Carthaginensium Coloniis (qualem Panormum scimus) cum solitis Metropoleos insignibus. Quod minus novum Panormi contigisse, quæ Regia erat Carthaginensium in Sicilia, hoc est juxta Polybium, βασιλεύουσα πόλις τῆς Καρχηδονίων ἐπιτοχίας. Eadem itaque Palmæ in nummis Panormi & Carthaginis; quamquam, ut vidimus, nec iis destituebatur Sicilia, ut non & proprias Palmas in iisdem monumentis cælasse nonnunquam credi possit. Certe peculiaris adhuc Palma occurrit in nummo Selinuntiorum: unde haud alio opus habemus interprete, cur *palmis onusta Silio*, divino autem Vati *palmosa selinus* nuncupetur.

Et Palma illa quidem cum frugifera, ut cernis, tum è pumi-

pumularum genere, cujus fructum Arabes peculiari voce *Jis* vocant. CRETAM vero Insulam, haud u- *Cretica.*
no quoque Palmarum genere feracem, docet itidem Theophrastus. Hinc Palma juxta Aquilam signata in veteri & præclaro nummo Hierapytnæ urbis Creticæ, quem olim adnotaveram in Gaza Christinæ Augustæ, & cui geminum nuper forte apud Cl. Patinum inspectum, opportune hic inferendum duximus.

Prior Nummi pars caput turritum ac muliebre, notum in nummis cum Cybeles tum urbium symbolum notat. Aversa autem, cum Jovis (cujus natalibus & sepulchro celebris Insula) alitem, tum Palmam cum Dactylis præfert, locum insuper signati nummi *ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ*, & Prætoris aut Magistratus nomen, *ΙΜΕΡΑΙΟΣ*. Hinc adferenda urbis hujus scriptura apud Strabonem, ubi pro corrupta lectione *ιερα πύδνης*, *ma-* Lib. i.
gnus Casaubonus restituendum putabat *ιερα πύδνης*, probante id nequidquam nobili ac eruditissimo sene in Exercitationibus ad Græcos Authores nuper editis. Emendanda eadem apud Dionem, qui in rebus Cretensium ejusdem loci, sub nomine *ιερα πύδνης* *me-* Lib. xxxvi.
minit. sed hoc leve. Urbis vero illius situm, ac rationem nominis docet nos Strabo; ad Pytnam nempe Lib. i.
Idæ collem sitam, à quo sit denominata, *αφ' ἧς ἱερα πύ-
τνα ἢ πύλις*. Etiam si vero Idam hunc *πολύδενδρον καὶ με-
γαλόδενδρον* Eustathio alicubi vocari nescirem, haud mi- Ad Dionys.
rum utique vel novum occurrisset, Arborem in ejus- Perieget.

Qq modi

modi nummo signatam videre. Collis autem hujus Pytnæ, & cognominis urbis nomen à Phœnicibus profectum, ex ipsa vocis formatione mihi continuo liquere videtur. Certe in plerisque Creticis, Phœnicium quid latere, idque se docturum alias, contestatur doctissimus Bochartus, eruditissimo opere de Colonia Phœnicum; & ipsius Insulæ nomine Cretæ, ac urbis in eadem Itani exemplis interim firmat. sic *πίτυλω* haud dubito præferre itidem vestigia vocis cum iisdem litteris radicalibus *פד* vel *פדו*, qua in oriente *dives pecorum* denotatur. Creta enim inter alia decora, pascuis & gregibus ferax, unde Dionysio *Περίου* vocatur:

Πολλή τε λιπαρή τε κ' ἄεθ' ἔστι, ἧς ὑπερ Ἰδῆ.

Magnaque pinguisque, & bona pascua habens, quam super Ida.

Hinc in Ida Collis ille Pytna, pascuis id genus abundans, & ad quem posita urbs Hierapytna, à loci aut templi alicujus religione *sacræ* insuper appellationem apud Cretenses naçta; sicuti pleraque Palæstinæ, Syriæ, ac Phœnicis loca illud *ΙΕΡΑΣ* attributum frequenter sibi vindicare observo in antiquis & selectis nummis *Æliæ Capitolinæ, Gaderæ, Cæsareæ, Tyri, Sidonis, Gabalæ, Bybli, Apameæ, Damasci, Seleuciæ, Samosatae*, (ut Ammiano vocatur) qua de re alibi: Illud vero ferme præteriissem, eundem hunc nummum Hierapytnæ signatum, reperiri inter nummos Siculos Parutæ, ut casu dum hæc scriberem observabam; quem nempe non ferendo errore, ad Himæram Siciliae urbem refert, deceptus proprio Viri seu Prætoris, non loci nomine *ΙΜΕΡΑΙΟΣ*, quod recepto more, gentili *ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ* additum, pro quo rursus male *ΙΕΡΑΠΙΤΤΕ* expressit. Sed Parutam, qui nummum ipsum non viderat, in errorem induxit Erizzo, è cujus descriptione fatetur

Tab. xxv.
n. 9.

fatetur se nummum illum ita cælandum curasse. Iste enim agens de Dea Syria, obvia in Philippi numismate à Syris Hierapolitanis percussio, nummum hunc, de quo agimus, à se visum describit, in quo Pinus scilicet occurrat cum adjacente Avi, epigraphe autem $\text{I E P A Π I T T E Σ}$; unde *sacram Pinum* efficiebat, aliisque litteris additis I M E P A I O Σ . Sed solenne Erizzo, nobili alias antiquario, graviter in citandis aut explicandis Græcis, quos adfert nummis hallucinari, & quem proinde caute in his legendum, nec ei temere fidem obstringendam novi. Magna quidem de his antiquitatis studiis benemerendi voluntate, sed exigua aut nulla etiam Græcæ litteraturæ peritia instructum, virum multarum alias imaginum, ad nummorum id genus explicationem sese comparasse mihi fatis liquet: quod hæcenus fatale plerisque fuit, si unum vel alterum excipias, qui in describendis vel interpretandis Græcorum nummis laborarunt. Quid statuas enim, cum aut Carraurum notæ Mesopotamiæ urbis primariæ, & Romanorum Coloniæ nummum, proinde consueto more, $\text{M H T P . K O A . K A P P H N O N}$, seu *Metropoleos Coloniæ* Discor. sopr. le Medagl. p. 700. quart. Edit. Carrenorum inscriptum de Colcharenis, Græciæ scilicet gente, (qualis nulla legitur eo nomine) interpretatur? aut vero quum Magnesium Ioniæ nummum, sub Gordiano percussum, & cum addito Prætoris Aurelii Theodoti nomine, legit & explicat, *Anno primo* Pag. 66. ibid. Theodoti Regis Magnetum; quasi scilicet aut privatim alias, aut vero illo ævo, Magnesium civitas, quæ pridem Asiæ Proconsulibus parebat, Reges suos haberit? Mitto sexcenta id genus, quibus adnumeranda jam venit prava illa lectio & interpretatio hujus nummi Hierapytniorum Cretensium, alio perperam vel ab eodem Erizzo, vel à Paruta detorta. Opportune enim

mihî non unus solum, sed geminus nummus inspectus, ut supra innui, cum iisdem omnino litteris ac symbolis, quibus nihil clarius exprimi potuit, aut minus tot errorum causam præbere. Immo alios etiam ejusdem generis adservat Gaza cum Palatina, tum Medicea, & in eo superioribus rariores, quod aliud proprium viri aut Magistratus nomen signatum habeant, nempe unus Palatinus & Mediceus ΖΑΜΑΓΟΡΑΣ, alter itidem Mediceus ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ, & in quos proinde si incidisset Paruta, eosdem ad Himæram urbem procul dubio haud retulisset. Cæterum eadem in iis symbola; hinc nempe capitis turriti, illinc Palmæ & Aquilæ, cum inscript. ΙΕΡΑΠΤ. ac in uno etiam integra, ΙΕΡΑΠΤΤΝΙΩΝ. Quod vero hic etiam minime reticendum, occurrit inter Marmora Arundelliana, quæ cum Notis in Apologiam Apuleii vulgavit Cl. Pricæus, antiquum fœdus horum Hierapytniorum cum Præsiis, Cretensibus itidem, & quorum nummum possidet Christina Augusta, cum Cerere ac Bove, & inscript. ΠΡΑΙΣΙΩΝ. Observavi etiam fragmentum

Thef. Grut.
» v.

fœderis Hierapytniorum in magno Inscriptionum opere, ubi ΙΕΡΑΠΤΤΝΙΟΙ itidem inscribuntur, ne liceat de vera Nummorum hujus oppidi epigraphæ dubitare. Neque vero Palma in iis expressa, ex illo bifidarum aut trifidarum genere, quas in Creta frequenter nasci observat Theophrastus. Ad postremas hæc trifidas referre quis possit Plantam peculiarem, expressam in nummo Camaræ apud Goltzium.

Palma Tri-
fida Creti-
ca.
Tab. In-
sul. 1 v.

Camara, ut ex Ptolemæo & Stephano scimus, urbs
 Cretæ. Eiusdem meminisse videtur Agatharchides apud
 Photium, si Schottum illius interpretem audi- Cod. c. c. l.
 mus; ὅτι κέρηται ὁ Συγγραφεὺς ἀπικιστὴς καίτι ὡν τῆς ἐπὶ cap. 30.
 καμάρης λέξι. Quæ ita vertit Schottus, *hinc digressione*
facta auctor monet, se quamvis Attice loquatur; Camara ta-
men (urbis in Creta) dialecto familiariter uti. Sed quum
 duplicem sensum admittat ille locus, certe longe po-
 tior ille mihi videtur, qui nihil aliud innuit, nisi Aga-
 tharchidem, etiamsi Atticorum more scribat, usum
 voce καμάρης, notæ alias significationis, sed quæ mi-
 nus Attica videbatur. Neque enim Camaræ natus aut
 cæteroque Cretensis Agatharchides, sed Cnidius, ut
 Diodoro, Josepho, Luciano, aliisque vocatur; neque
 etiam Cretensi usus dialecto, (quæ præter voces ἰδιο-
 γλώσσας, quales plures apud Hesychium legas, Dori-
 ca ut plurimum fuit, sicut eruditis notum) ut satis ar-
 guit luculentum hujus Auctoris, quod apud Photium
 exstat, fragmentum, communi ferme dialecto conscri-
 ptum. Neque etiam illa Camaræ hujus inter Creten-
 ses urbes nobilitas aut fama, (cujus obscura valde apud
 veteres, qui supersunt, mentio,) ut peculiaris dialecti
 ansam Agatharchidi præbere potuerit. Sed hæc obiter.
 Similem vero hujus oppidi Nummum habet Gaza
 Medicea; nisi quod loco crurium, quæ expressit Gol-
 tzius, aliud quid, aut duas nempe figuras, aut Pisces

Qq 3

vide-

videbatur signare ejusdem Cimeliarcha. Hæsisse autem me fateor aliquamdiu, cui frutici aut plantæ, eam quæ in nummo cum Goltziano, tum Mediceo occurrit, continuo adscriberem. Cretam quidem *ιδιόφυσον* novi, & feracem plantis sui generis, aut selectis; adeo ut in ea Insula multi Botanici alerentur à Romanis Imperatoribus, & quotannis Romam mitterentur *Αγγεία* seu Vasa plena Creticis Plantis, quæ τὰ πλεπτήα nuncupabant, nempe *ἀπὸ τῶν λύγων* (non *λυγῶν*, quod aliud sonat) *εἶναι πλέγματα*, quod è *viminibus essent contexta*.

Lib. 1. de
Antid. edit.
Græc. Bas.
p. 424. 425.

Utrumque me docuit Galenus, ac præterea Plantas easdem è Creta vulgo adferri chartulis involutas, quibus singularum nomina adscribebantur; quasdam vero solam habere inscriptionem nominis, aliquas cum accessione soli aut campi, in quo proveniebant. Postremum quidem beneficium præstat nobis hic Nummus, de priori aliunde ratio ineunda. Quod si in voce Cammaræ, natali solo, ut videtur hujus Plantæ, quarendum esset illius vestigium, *Cammarum* aconiti speciem & à figura Cammari marini ita dictam docet Plinius, & quæ proinde huc non quadrat: ut mittam non *Cammarum*, sed *κάμμορον* Græcis appellatam, quod jam observarunt viri docti. Neque huc etiam spectat alia Planta *κόμαρις*, vel *κόμαρ* Ⓞ, quæ occurrit in Lexicis recentiorum Græcorum, quam eandem cum Halimo contendit vir summus ad Solinum. Sed neque majorem communionem cum planta expressâ in nummo hujus urbis Creticæ habere mihi videbantur aliæ Plantæ ejusdem Insulæ, quas præ cæteris suo loco commendant nonnunquam antiqui scriptores Historiæ Plantarum, puta *Dicamnum*, *Nymphaea*, *Chamadruas*, *Radix Idea* (de cujus solo lis adhuc ambigua, an Creticum vel Phrygium), *Amylum*, *Sifer*, *Heraclium*, *Anisus*, *Poterion*,

Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Plinius.

CH-

Cupressus, Populus nigra, Trifolium, Seseli, Stachas, Fucus,
aut denique herba illa Ἀλιμῶ, quæ Solino inter Cre-
ticas sola recenseri meruit, quod ad morsam nempe diur-
nam famem prohiberet. Unde ratione subducta, ni-
hil occurrit opportunius, quam Palmis trifidis adscri-
bere superiorem plantam seu arborem, quæ peculiare
erant huic Insulæ. Palmam certe continuo videtur ar-
guere truncus cum densis gradatisque corticibus, qui-
bus Palmæ vulgo se faciles ad scandendum præbent:
quod etiam de iis jam olim monuit Plinius, & quas ra-
dices in caudice Palmæ prominentes, per quas con-
scendi potest, Arabes peculiari voce *قلم*, indignant.
Modum autem, quem adhibent vel Arabes vel Ægy-
ptii in scandendis Palmis, docuit jam nos olim Lucia-
nus; Lib. de Dea Syria. cuius locum ea de re novissime illustravit insigni
Vir eruditione ac virtute, mihi que unice venerandus
fenex, Palmerius à Gretemesnil. Nec alienum quod
de bifidis his aut trifidis Palmis observat Theophra-
stus, staturam caudicis à parte qua finditur vel quinum
cubitum, paresque inter se prope partes ipsas adfurge-
re. Neque prætereundum hoc loco, tradi eidem Pal-
mas diversi admodum generis, fructu nempe, figura,
magnitudine, foliis haud parum diversas; ne aliquod
discrimen hujus Palmæ cum superioribus, aut vulgaribus
alias Palmis, multum hic negotii faceffat. Plinius
quidem undequingenta Palmarum genera statuit;
ac Arabes, apud quos frequens hæc arbor, longe plura.
Si quis tamen Carduorum aliquod genus, aut Plantam
aliam in illo nummo expressam malit, ubi veris id vi-
cerit, haud difficulter ad sensum impetrabit. Neque
vero solum trifidas, sed in quinos etiam truncos divi-
sas Palmas in hac Insula agnoscit Theophrastus, sed cu-
jus locus levi emendatione indiget, *ἐν τῇ Δάπωνι* (aut Lib. II. hist. Plant. c. 2.

ΔΑΠ-

Λαπαίων) πινά και πεντακέφαλον. Ita enim legendum nomen illius Urbis Creticæ, quæ *Λάππα* vocabatur, & cujus Gentile *Λαπαίων*, liquet iterum ex antiquo loci ejus nummo inscripto, *ΑΣΤΑ. ΛΑΠΠΑΙ.* seu *ΑΣΤΑ. ΛΑΠΠΑΙΩΝ*; unde insuper sacram eandem seu involati foli, ut Livius alicubi explicat hanc vocem *Αούλας*, existitisse constat. Eadem urbs & *Λάμπη* dicta, auctore Stephano, sicut & *Λαμπαίης* illius incolæ vocantur cum ^a Polybius, tum ^b Dio Cassius, quorum iste eisdem una cum Cydoniis libertate aliisque beneficiis ab Augusto adfectos narrat. Alibi vero eadem urbs juxta indubiam Nummorum scripturam, recte Dioni *Λάππα* etiam vocatur. Occurrit quoque idem Lappæorum nummus apud Goltzium, sed in quo Asyli nomen tantum per *ΣΤΑ.* expressum, è superiori quem inspexi in Cimeliarchio Reginae Christianæ, suppleri debet. His etiam adscribendus nummus insignis Domitiani, observatus mihi inter alios incomparabilis Regiæ Gallorum Gazæ, cum eadem inscript. *ΛΑΠΠΑΙΩΝ.* Creticis vero Palmis, *ΚΥΡΙΑΣ* jam subnectere liceat, quarum haud unum genus existitisse observat Theophrastus, & ejus similia Plinius, qui inter alia folium ibi latius, fructumque reliquis rotundiorum tribuunt. Alias frugiferæ etiam vulgares Cypriæ, sed quarum fructus seu Dactyli, instar Ægyptiorum recentes consumerentur. Ejusmodi Palmam *βαλανηφόρον*, & cum latis, ut videtur, foliis, signat adhuc hodie Cypriæ urbis Lapethi nummus.

In Gaza
 Christianæ
 Augustæ.
 Lib. XLV.

^a Lib. IV.
^b Lib. LI.

Lib. XXXVI.

Tab. IV.
 Insul. Græ-
 ciæ.

Cypria.

Gentile nempe loci nomen juxta Stephanum, cum Λα-
 πηθηθ^ς tum Λαπηθηθ^ς, quod postremum hic in nummo
 exprimitur. Navium cæteroquin stationem & navalia
 habuisse hunc locum observat idem Stephanus; unde
 etiam nominis originem ex Oriente haud incommo-
 de deducit doctissimus Bochartus. Egregie vero id fir-
 mat Scylax, aut qui sub ejus nomine circumfertur, cui
 Phœnicum urbs eadem Lapethus vocatur Λάπηθηθ^ς
 φοινίκων, ut recte ibi pro Λήπηθ^ς emendat vir magnus
 If. Vossius, & unde simul liquere videtur, cur Palma
 in superiori nummo hujus Urbis depicta. Hanc ur-
 bem certe inter primarias Cypri existitisse, ex Hierony-
 mo præterea colligas, ubi de adventu Hilarionis in
 eam Insulam verba facit: præmissa enim Paphi men-
 tione, addit, *hoc Salamina, hoc Curium, hoc LAPETHUS* Tom. 1.
Epist. in
vit. Hilar. & *urbes reliquæ conclamabant.* Ita enim legen-
 dum ibi postremæ illius urbis nomen, pro quo *Lapi-
 the & Lapetha* occurrit in Frobeniana editione & li-
 bris scriptis, quod jam vidit in Scholiis ad hunc lo-
 cum Erasmus. Sic in Excerptis Polybii Peireskianis,
 corrigendum idem Urbis nomen ἐν Λαπηθηθ^ς, pro quo pag. 197.
 ἐν Λαπιθηθ^ς effecerunt viri docti ex corrupta codicis
 lectione ἐν Αλπιθηθ^ς, ac moti procul dubio auctorita-
 te Ptolomæi, apud quem itidem corrupte Λάπηθηθ^ς
 vocatur. Cyprias Palmas excipient vicinæ, nec iis-
 dem, ut modo audivimus, dissimiles ÆGYPTIÆ Ægyptia.

R r

aut

Percussus ille ab Alexandrinis Ægyptiis, sicut arguit
nummi inscriptio. Feracem certe Palmis fuisse illum
tractum, aliunde satis liquet; sed cujus fructum par-
tim viliozem, partim esui minus aptum describit Stra-
bo, cujus locum, quia secus nonnullis acceptus, adscri-
bemus; καὶ ἄλλω ἢ τῷ Αἰγυπτίῳ ἔ Φοίνικι ἀγρῶς ἐστὶ,
καὶ ἐκφέρειν τὴν καρπὸν οὐκ ὁμοίωτον ἐν τοῖς ἀπὸ Δέλτα πό-
σεως, καὶ ἀπὸ τῶν Α'λεξάνδρειαν, ὅ ἐν τῇ Θεβαίδι Φοίνιξ ἀγρῶς
ἢ ἄλλων φύεται hoc est, Cum in tota Ægypto Palma sit è
vilium genere, vel fructum ferat esui non aptum in locis
apud Delta & Alexandriam, tamen in Thebaïde Palma o-
mnium optima nascitur. Ex hoc loco collegisse videtur
vir magnus ad Solinum, id quod non semel innuit,
Palmas nempe in tota Ægypto steriles fuisse seu infru-
giferas præter Thebaïcas, aut vero Alexandrinas, sed
quarum posteriorum fructus non erat edulis. Neque
aliter Strabonis Interpres priora illa verba verterat;
Cum in tota Ægypto Palma sterilis sit: quum tamen id non
dicat Geographus, sed vilioris aut minus præstantis
Palmæ genus totam Ægyptum habuisse, excepta The-
baïde, in qua longe optimum proveniebat. Aliud nem-
pe ἀγρῶς seu vile & plebeium, ut vocat Palmulas id ge-
nus.

Lib. XVII.
c. 4.

nus Plinius; aliud *ἀκαρπυ*, seu sterile & infrugiferum: prioris generis Ægyptiæ Palmæ, præter Thebaïcas, posterioris Græcæ, aut alias vulgo Europææ. Certe non steriles quidem Palmas Ægyptias tradit fide dignus in primis auctor Theophrastus, sed earum fructus juxta alias Africanas, Syriacas, Phœnicias, virides ad huc ac recentes vulgo suaves & gustu quidem gratos, minime autem durare, ut recondi possint, sed protinus putrescere, ac proinde recentes consumi, exceptis qui in paucis aliquot locis arenosis proveniebant. Quod ipsum repetit adhuc alio loco, ubi docet recondi tantum posse è Syriacis Palmulis eas, quæ in convalli nascebantur, *que vero IN ÆGYPTO & Cypro & ali- bi gignuntur, has recentes omnes consumi*, *ὅν ἔ EN ΑΙΓΥΠΤΩ καὶ κύπρω καὶ ἄλλοις χλωρὰς ἐπιλίσκεσθαι*. Inde itaque Straboni *ἀκαρπυ* seu viles, vel ut Plinius loquitur de vulgaribus Dactylis, *plebeia Ægyptiorum* Palmæ, quod vulgo recondi & servari earum fructus non possent, & servati putrescerent, ac proinde recentes tantum ac virides comederentur, non vero quod plane steriles essent, aut *ἀκαρπυ*. Sic idem Plinius: *Fructus Palmarum soli servati, qui in Judea ac Cyrenaica Africa, non qui in ÆGYPTO, Cypro, Syria, & Seleucia Assyria*. Excipienda tamen illi erant, præter Judæam ac Cyrenas, vel Convallis Syriæ palmaria, vel pauca illa loca arenosa Ægypti & Phœnicæ, in quibus Palmarum fructus non edules solum, dum adhuc recentes, sed servari etiam ac recondi soliti. Certe de Thebaïcis Palmulis, id alio loco innuit; *Thebaïcis fructus ex templo in Cados conditur, cum sui ardoris anima*. Ergo diversi ab his fructus Palmarum Ægyptiarum, qui recentes omnes consumebantur, neque proinde tamen, sicut perspicue jam intelligis, steriles istæ ac infrugiferæ.

Hinc etiam vel alii è neotericis, qui Ægyptum lustrarunt, vel Prosper Alpinus, cujus extat opus de Plantis exoticis, & qui in Ægypto diu medicinam professus est, referunt maturas Palmulas in Ægypto autumnali tempore. Ut jam illud præteream, quod quum variæ sint Dactylorum species, quæ septuaginta ab Arabibus commemorantur, hinc multæ etiam occurrant ex iis ἀγροίαι, seu viliores, quas pro divite sua copia, peculiaribus etiam vocibus indigitant iidem Arabes, puta *مرجل* & *دقل*; unde tamen nemo dixerit sterilia aut infrugifera id genus Palmeta. Nec illud urgebo denique, quod Theophrastus agens alicubi de arboribus, quæ in certis regionibus frugiferae, in aliis steriles occurrunt, illustret id exemplis & Perseæ extra Ægyptum, & Populi nigrae extra Cretam, Palmæ autem in Græcia sterilium; ubi opportunus utique locus fuisse id ipsum de Palma Ægyptia observandi. PHOENICEM vero Palmis etiam abundasse, vel sola nominis ratio videtur indicare, quod inde petitum multis existimatur; Tyrum certe Phœnices Metropolim, Patriam suam agnoscit Palma in Meleagri Epigrammate, quod extat inter alia inedita antiquissimi Codicis Palatini, qui Vaticanæ Bibliothecæ cum reliquis accessit,

Φοίνιξ ἰδὲ νίκαν ἐπέπαι, πάτραν τε μετρωχῆ
Ματὴρ φοινίκων τὴν πολὺπαίδα Τύρον.

*Palma quidem victoriam indicat, Patriam vero jaçtat
Matrem Phœnicum liberis fecundam Tyrum.*

Ut non mirum sit proinde eandem Urbem dictam Achilli Tatio Φοινύμμον, quod Phœnicia urbs foret. Hinc frequens adhuc hodie Palma in Nummis Tyri, Aradi, aliorumque Phœnices locorum, sed quæ nihil singulare habet aut à cæteris diversum. Idem de SY-

RIA-

Lib. 11.
Hist. Plant.
cap. 3.

Phœnicia.

Lib. 11.

Syrinae.

RIA CIS Palmis licet statuere, cujus generis ostendunt præclari aliquot Damascenorum Nummi, olim inter plures id genus selectiores, ab incomparabili Peireskio collecti, & nuper mihi observati Parisiis apud illustrem Harlæum. Ex iis autem illud continuo colligas, haud frustra à Palmarum frequentia & nobilitate laudatam olim hanc Syriæ, ut in ejus Nummis vocatur, Metropolim, & quam proinde *ramis germinare* dixit Stautius, neque male etiam inde posse illustrari, quæ de Nicolais Palmulis, à Nicolao nempe Damasceno ad Augustum missis, ^a Plutarchus ac ^b Athenæus tradidere, quorum patriam nempe cum Hierichuntem, tum Damascum agnoscit vetus Geographus, qui sub Constantio vixit. Neque vero debuit Trifstanus, ad Pruna Damascena easdem Palmulas, quas ab hoc Nicolao sibi familiari, *Nicolaos* denominavit Augustus, promiscue detorquere; quum eas diserte *φοίνικας*, & *φοινικεβαλάνας* vocent illi auctores, quibus nihil cum prunis illis Damascenis commune, quæ *κονκύμηλα πὲρ ἐν Δαμάσκῳ* aut *Δαμασκιωὶ* vulgo vocant veteres, Dioscorides, Galenus, Athenæus, alique, qui eorum meminere, ac præstantiam præ reliquis laudant. Eadem etiam *βερβύλα* nuncupata, colligi videtur ex eodem Athenæo, ac præterea ex Suida, aut ex Theocriti Scholiaste, qua de re esto penes eruditos Botanicos judicium. Hujus vero generis DAMASCENA PRUNA, haud dubito signari in quodam nummo Damascenorum, quem duobus locis vulgavit idem Trifstanus, opportune hic quoque inferendum. Quæ aliunde ad Nummi explanationem faciunt, nec sunt hujus loci, petat Lector ex ipso Trifstani opere, nec suscepti laboris pœnitebit; saltem Pruna & Dactylos Damascenos, cum illo confundere & promiscue fumere caveat.

Vid. Athezum lib.

^a Lib. viii. Sympos. quæst. iv. ^b Lib. xiv.

Tom. i. Comment. pag. 231.

At dum non tam in Prunis, quam in Dactylis Syriacis ac Phœnicis commemorandis versamur, sciendum postremos peculiari voce Phœnicibus dictos Σῆκας & Σηκεβάλας. Hefychius, Σῆκας Φοινικεβάλασι Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνικες. Salmasius ὁ πᾶν, ut ex nova Hefychii editione mihi constat, emendabat postremum Σηκεβάλασι; scilicet, ob eam quæ præcedebat vocem, Σῆκας. At quum æque hæc corrupta esse potuerit, crederem illam potius ex sequenti emendam, neque in voce Σηκεβάλασι quidquam movendum, ob rationes quæ mox indicabuntur. Minus autem moror diligentem Medicum, qui postremum Theophrastum illustravit, & qui iis, quæ monenda erant in hoc Hefychii loco, prætermisissis, quæ sana erant male refingit; dum non Phœnicibus, sed recentioribus Græcis ita dictum Palmæ fructum interpretatur, & postrema Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνικες, legendum putat Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνιξ, vel, τὸ αὐτὸ καὶ Φοινίς; quæ explicat de purpura, seu purpureo colore. Absurde & ab hoc loco aliena. Quum autem perspicuum sit ibi Hefychium, consueto more vocem peregrinam & Phœnicibus ac vicinis usitatam adtulisse, qua Palmarum fructum sibi familiarem, vulgo Græcis βάλανον aut Φοινικεβάλανον nuncupatum, indigitabant, certe inde etiam illius explicationem petendam liquet.

In-

Indictam vero reliquit eandem doctissimus Bochartus, in commemoratione earum vocum, quas tanquam Phœnicias apud Hefychium occurrentes, cum aliis id genus sibi explicandas suscepit. Ego vero Σῆκας & voce hybride Σηκοβαλάνας dictas existimarem Phœnicibus Palmulas, quæ in Convalle Syriæ Palmaria, aliisque Judææ Convallibus nascebantur. Πηψ enim & Πηψ Judæis, Phœnicibus, Assyriis *deprimere*, unde κηψ *fossa*, seu locus cavus valde ac depressus; βάλαω autem, ut vulgo notum, Palmæ fructus, posterioribus Græcis δάκτυλος dictus. Audiamus vero Theophrastum de locis Palmarum irriguis agentem, *ἐναι ἢ πλὴν* Lib. 11.
πιεῖν ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ, ἐν ᾧ καὶ τὰ ΦΟΙΝΙΚΟΦΥΤΑ Hist. Plant.
πυγχανή. τὸ ΑΥΛΩΝΑ ἢ τῶν λέγειν οὖν Σύρος, ὅτι ἀπὸ τῆς cap. 8.
Ἀρχαίας μέχρι τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης, καὶ πλῆθὺς Φάσαιον ἔληλυθεναι. τὰς δὲ ἐν τῷ ΚΟΙΛΩΤΑΤΩ πεφυκεῖν οὖν ΦΟΙΝΙΚΑΣ. Tale autem in CONVALLE qua PALMARIA sunt exuberare; CONVALLEM illam per Arabiam usque ad Rubrum tendere mare, Syros adfirmare, ac plerosque qui inde venissent, referunt. Ejus itaque CONVALLIS PARTE CAVISSIMA PALMAS exoriri narrant. Et notandum adhuc in primis, quod innuit rursus alio loco, *ἡσωνεζέου ἢ ΜΟΝΟΤΕ* διώου Φασίν τῆ ἐν Συρία οὖν ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ. Recondi autem ex iis (Palmæ nempe) fructibus qui in Syria nascuntur, illos tantum posse, quos PALMARIA CONVALLIS parturit, volunt. Αὐλῶν vero Gazæ interpreti Convallis, & si Hefychium consulas, *πέψ* hoc est *πηψ*, vel *fossa*, seu locus cavus & oblongus. Sic Plinius docet præter decantatas Hierichuntis Palmas, commendatas insuper quarundam Judææ convallium. *Quamquam laudata & Archelaïde & Phasaëlide atque Livinide, gentis ejusdem CONVALLIBUS.* Hinc itaque cum Σῆκας, tum

tum

tum voce hybride (quales frequentes apud Orientales commerciis & communione Græcorum receptæ, sicut $\tau\eta\tau\alpha\mu\upsilon\lambda\iota\mu$ *Tetramulin* de quadrigis Mularum, aliæque id genus) $\Sigma\epsilon\kappa\epsilon\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\upsilon\omicron\iota$ dicti Phœnicibus ac Syris $\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\upsilon\omicron\iota$ seu Palmarum fructus, qui in id genus Palmariis Convallibus, earumque, ut diferte tradit Theophrastus, CAVISSIMA & depressiori parte nascebantur, & qui soli transportari inde & recondi solebant. Nisi vero potius Palmulas ita dictas statuamus à voce $\pi\upsilon\delta$ *scucha*, quæ cum *natare*, tum *rigare*, seu *lavare* apud Orientales notat. Irriguis enim locis & multa aqua Palmas gaudere, Theophrastus ac Plinius docent. Quibus accedunt cum Strabo, qui nobile illud Hierichuntis palmetum totum irriguum tradit; tum Josephus, qui inde etiam celebratissimas ejus Palmas, apposite hic imprimis, *irriguas* vocat; $\tau\epsilon\tau\alpha\mu\upsilon\lambda\iota\mu$ $\Phi\omicron\iota\iota\eta\kappa\iota\omega\iota\eta\epsilon\pi\alpha\rho\alpha$ $\Delta\omicron\mu\epsilon\eta\omega\iota\eta$ $\gamma\eta\eta\pi\alpha\lambda\acute{\alpha}$ $\tau\epsilon\gamma\acute{\alpha}\sigma\iota\sigma\iota\kappa\alpha\iota$ $\tau\epsilon\pi\alpha\rho\eta\gamma\epsilon\sigma\iota\alpha\iota\varsigma$ $\Delta\acute{\alpha}\phi\omicron\epsilon\alpha$; PALMARUMQUE IRRIGUARUM *genera tam sapore, quam nominibus varia*, docetque quæ in ripis Jordanis proveniunt, longe esse fertiliores, minus autem quæ ab eo sunt remotæ. Immo inde etiam, quod hic rursus palmarium, peculiare & vicinum Palmæ nomen apud Arabas, quibus $\sigma\alpha\kappa\iota$ *sakâ* non *rigare* solum, sed *Palmas aut vites colendas dare*, & vox $\sigma\alpha\kappa\iota\omega\iota\eta$ *sakion*, cum *nubem* magnis guttis effusam, tum *Palmas* significant. Neque minus occurrunt aliæ adhuc Arabum voces, ab eadem radice profectæ, quæ & abundantem pluvia nubem, & locum Palmis feracem notant. Ut etiam inde liquere videatur, aliter sentire eosdem Arabas, quam auctores, è quorum relatione tradebat Theophrastus, Palmas aquam scaturientem potius, quam pluviam querere. Adferemus locum, ut

Bell. Jud.
lib. 1. c. 4.

ut leve simul in eo mendum eluamus; Πιζήν (non Πιζή) ἢ μάλλον τὸ γαμαλιῶν ὕδωρ ἢ τὸ ἐκ τοῦ Διός. Necessariam illam, utut levem & obviam emendationem totius loci contextus satis superque arguit, nec aliter legisse videtur illius interpres Gaza. Vides autem, ut opinor, satis perspicue, ex eodem fonte profectum illud Arabum سقي *sakion*, & Phœnicum apud Hesychium Σέκυ ac inde Σεσοβάλανοι de Palma & Palmæ fructu iisdem usurpatum. Unde etiam jam constat apud Hesychium, non postremam, sed priorem ex duabus illis vocibus emendandam, ubi Σέκυ male pro Σέκυ legitur. Ex his vero rursus lucem aliquam ac emendationem foeneratur corruptus Plinii locus, agens de communibus Palmulis; *Ex reliquo genere plebeia videntur, Syri & Juba Tragemata appellant; Nam in aliqua parte Phœnices Cilicieque, populari etiam nomine à nobis appellantur Balani.* Multa hic mirantur viri docti, aut à Plinii mente aliena, aut mihi nulla admiratione digna. Ego hoc unum de quo silent, cur nempe agens de Palmulis seu Dactylis Plinius, moneat quo nomine scilicet Cilicibus vocarentur: quum tamen de Palmis Cilicum, nec ipse in superioribus aut alibi, nec Theophrastus meminerint; qui alias accurate agunt de vario illarum natali solo, & multi sunt in commemorandis Palmis Europæis, Asiaticis, Africanis. Unde nullus dubito, expungendam hanc Ciliciæ vocem, & ita legendum ac distinguendum locum; *Syri & Juba Tragemata appellant. Nam in alia parte Phœnices Syriaque populari etiam nomine, à nobis appellantur Balani.* Hoc vult Plinius, Palmulas communes Syris quidem vocari Tragemata; à Romanis autem easdem Balanos appellari, nomine scilicet de hoc fructu populari etiam seu recepto in alia parte Phœnices ac Syriae. Hæc ut vides ἀκρί-

Lib. XIII.
cap. 4.

λαβρα, & cum doctissimo Grammatico consona, qui has Palmulas observat Phœnicibus dictas Σκροβάλανας. Sed librarii, qui sensum loci non adsequebantur, & quibus molesta proinde videbatur ista de Syris aut Syria repetitio, continuo à vicina Cilicia auxilium petiere. Illud vero *in alia*, pro *in aliqua*, habent codices antiqui, ac inter alios Chiffletianus, quod notavit Dalechampius. Unde illud etiam recte admisit ὁ πᾶν in Plinianis Exercitationibus, qui bis hunc locum tentat, ceteroqui irritò successu; modo illud *Ciliciaque* retinendo; modo quod absurdum ei videretur, vocari Plinio Balanos popularem Romanorum vocem, quæ tamen esset Græca, in vocem *Græciaque* mutando, & *Phœnices* ibi non de regione, sed de Palmulis interpretando. Et hæc quidem omnia, si quid iudico, valde ἀσάχως, & contra Plinii mentem. Communes nempe Palmulæ exsiccatae scilicet, Dioscoridi ξηραὶ, dictæ Syromacedonibus Græca voce τεργήματα. Cujus appellationis fontem docet nos Xenophon agens de Babylonis palmulis; πᾶς δὲ πνεὺς ξηραίνοντες, τεργήματα ἀπέπιπτεσαν; *Nonnullus vero exsiccatas pro bellariis reposuerant.* Earundem rursus Palmarum fructus, ii que vulgares, in alia parte Syriæ ac Phœnices appellati βάλανοι: sicut præstantiores Palmulæ, voce ex Phœnicia & Græca coalescente, Σκροβάλανοι, seu *irriguæ*, ob rationes indicatas. Idem autem nomen Balanorum, Palmulis vulgo ex illo terrarum tractu petitis tribuerunt etiam Romani; nomen scilicet cum fructu, ut sæpe accidit, mutuando. Sic Plinius paullo ante agens de Palmulis alterius foli, nempe Orbis meridiani; *Eæ breves, candidæ, rotundæ, acinis quam BALANIS similiores.* Balani itaque proprie communes Orientis Palmulæ seu *Dactyli*, sicut posteriori nomine Græcis tandem ac inde vulgo

Lati-

Lib. 1.
cap. 129.Lib. 11. de
Exped. Cy-
ri.

Latine loquentibus dicti. Quamquam non ita recentem hanc appellationem, ut volunt viri magni, possem ex Artemidoro colligere, qui Hadriani ac Pii temporibus vixit, & apud quem hæc reperio; *αι τ φοίνικος βάλανοι, αι απεδαιται ΔΑΚΤΥΛΟΙ καλενται*; *Palmarum Balani, qui maturi DACTYLI vocantur.* sed, ut verum fatear, postrema ista existimarem omnino glossema alicujus magistelli, qui priores voces *φοίνικος βάλανοι*, ut passim Græcis olim dicti Palmarum fructus, ac una etiam voce *φοίνικος βάλανοι*, per vocem de iisdem recentioribus demum Græcis familiarem explicandam sibi in ora libri credidit, unde ab imperitis librariis in textum postea recepta; ut sexcenta talia, quæ in optimos auctores utriusque linguæ, quod eruditus notum, irrepsere. Certe cum ante, tum apud auctores Artemidoro coævus, & etiam infra ejus ætatem, Athenæum, Galenum, & è Latinis Solinum aliosque, qui ex professo de Palmis agunt, & eorum fructibus, ignota adhuc illa *δακτύλων* & *Dactylorum* de iisdem appellatio. Neque vero, ut ad priora redeam, mirari debuit vir doctus ad Theophrastum *Balanum*, quæ vox Græca est, *popularem* dici Syris ac Phœnicibus, haud magis certe quam *Tragemata*, vocem itidem Græcam, & Syris tamen pro Palmulis, auctore eodem Plinio, haud minus usurpatam. Nec enim ignorare debuit, his gentibus linguam Græcam juxta vernaculam antiquam, popularem evasisse post Macedonum in Syria imperium ac sedem; adeo etiam ut publica monumenta Græca lingua vulgo consignarent; quod vel tot nummi illorum locorum omnium clarissime docent. Sicut vero aut Palmariæ Convalles, aut illarum fructus irrigui Josepho dicti, ut vidimus, hoc est *σικος βάλανοι* celebres per ea loca; sic à Palmarum copia *locus Palmarum* quidam

Beracoth
fol. 31. 1.

dam dictus vicinus Babylonæ, de quo occurrit mentio apud Talmudicos, מַפּוֹם וְהוּרָא צַיִתָּא דַּבְּבַל *ab ostio fluminis usque ad locum Palmarum Babylonie*; & pars Arabiæ olim, (quod jam monuit doctissimus Bochartus) דִּקְלָא *Dikla* nuncupata. Ad quas præterea voces דִּקְלָא & דִּקְלָא *Dikla & Dakkel*, quæ Palmam apud Syros & Assyrios indicant, sicut etiam apud Arabas دَكَل, crederem omnino recentiores Græcos adluisse, qui petitas ex eo tractu Palmulas, seu Palmæ fructus, δακτύλλος nuncuparunt. Quod enim vulgo viri docti, & juxta eos vir magnus ad Solinum, à digiti longitudine aut figura ita demum dictas existimant, haud mihi continuo probatur. Nam quum non Caryotides solum, quod largiuntur, sed reliquæ etiam Palmulæ, quas ab ea digiti figura Dactylos appellatas volunt, non unius generis aut figuræ tradantur, & quidem Plinio discrete, differre figura rotunditatis aut proceritatis, certe parum opportune Palmulis commune Dactylorum nomen hæsisset, rotundis nempe perinde ac proceris. Immo quum adhuc hodie Ægyptiis Palma seu arbor Dactylos ferens *Dachel* nuncupetur, haud possum fati mirari rursus eundem τένυ, illam ab hac voce δακτύλλος deflexam statuere? An fugit hic virum, infinitæ alias, ut ingenue fatemur, doctrinæ, communis illa & antiqua דַּקְלָא *Dakkel* seu *Dachel*, hoc est Palmæ in Syria ac vicinis locis appellatio, ut eam præter Arabas, apud Ægyptios adhuc hodie permanentem, ab hac voce δακτύλλος, recentioribus demum Græcis pro Palmæ fructu (quod ipse alias contendit, & longe verissimum) usurpata, derivandam sibi putaverit? Quam proclivius certe & longe convenientius, ab antiqua voce & Palmæ natali solo propria, recentiorem Græcorum appellationem de illius fructu inde petito deducere?

ducere? maxime cum obvia occurreret ratio duplex illud κ in κ & τ permutandi, juxta solitas ejusmodi litterarum adfectiones haud solis Doribus usitatas, qui τὸ κ τρέποντες εἰς τ dicuntur Moschopulo, aliisque prificis Grammaticis, & cujus rei varia exempla iidem suppeditabunt. Qua ratione etiam ex *Dakkel* factum Græcorum Δάκτυλος, & Gallorum *Datte*, de eodem Palmæ fructu. Sic vicissim τ Orientalium in κ Græcorum conversum, ut ex אכלת *Tacla*, factum Græcorum κάχλα vel κάχλη, quod viderunt jam viri docti. Neque vero feliciter alibi, usitatum iidem Ægyptiis *Tamar* pro sicco Palmæ fructu, deducit itidem ὁ πίνυ, à Græca voce τρέμμα; quum tamen haud ignoraret, illud ipsum תמר *Tamar* commune esse Palmæ nomen apud Hebræos, & apud Arabas. Immo quum constet in specie Arabas, juxta modernos Ægyptios, denotare hac voce *س* non promiscue quosvis Dactylos, sed siccos tantum & servari idoneos. Hujus generis vero tulisse inprimis vel inclutam Palmis J U D Æ A M haud *Judaica.* ignoras. Equidem inter regiones præstantissimis Palmis feraces, & quæ Romanis accesserant, primas illi genti vulgo deferunt, & quidem locis circa Hierichuntem, Strabo, Plinius, Galenus; nisi quod Plinius, ut supra vidimus, addit alias quasdam Judææ Convalles, ut Anhelaidis, Phafaelidis & Liviadis; quod ex parte firmat etiam Josephus, qui Phafaelidis palmeta Liviae Bell. Jul. Augustæ testamento à Salome relicta commemorat, lib. 11. c. 8. ut vel inde eorum præstantiam facile adsequamur. Hinc vero Palma vulgo Judææ symbolum in antiquis Romanorum nummis. At vero quod Strabo innuit, duplex erat illa Palma apud Judæos, sicut & in Ægyptia Thebaide, Caryota scilicet & Communis; Διττός Lib. xvii. ἢ ἐστὶν ἕτερον ἐν τῇ Θεβαίδι, καὶ ὁ ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅτε ἄλλος, καὶ ὁ

Communes. Καρυωτός. Communem illam Palmam cum Dactylis nempe seu vulgaribus Palmulis signant vulgo Nummi Vespasiani ac Titi, cum **JUDÆÆ CAPTÆ** epigraphe.

Eadem Palmæ hujus figura, ut vides, cum frugiferis vulgaribus, quas vel aliorum locorum Nummi, vel traditæ ab Historiæ Plantarum scriptoribus icones præsentant. At **CARYOTAS** illas Palmas omnium præstantissimas, & fructus ferentes cum magnitudine tum figura à communibus diversos, qui nobis ex iisdem Herbariis, quos vocant, ante oculos posuerit, fateor me nondum reperisse. Unde rem haud opinor ingratam me facturum censeo, si eandem obviam in præclaro nummo, & qui fere in omnium antiquariorum manibus versatur, ostendam. Nummus est sub Nerva percussus, in memoriam sublatae vexationis, qua Judaici ritus jure aut injuria accusati graviter multabantur; cum illa proinde memorabili inscriptione, **FISCI JUDAICI CALUMNIA SUBLATA.**

Caryota.

Pal-

Palmam hic cernis Judææ symbolum, & quidem ferentem fructus, cum magnitudine tum figura ab aliis diversos. Neque illi certe alii, quam Caryotides, Isidoro *Nucæles*, qui inter Judaicos eminebant; & ad quos respexit Poëta,

Hoc lenitur spūto Fani Caryota Calendis.

Immo haud alii, qui eam decantato adeo Hierichuntis Palmeto celebritatem conciliarunt; unde illud Cleopatæ ab Antonio insignis cujusdam muneris loco datum, ab eadem cum aliis possessionibus magna mercede impetrasse sibi locari Herodem, refert Josephus. Bell. Jud. lib. 1. c. 13. Eo autem magis huic memoriæ præ aliis commendari merebantur, quod non vulgares sed rariores etiam essent apud ipsos Judæos; idque gentis illius versutia, quæ hanc Palmam Caryotam & Balsamum, quo pretium auget, non permittebat nasci in pluribus locis. Docet id alicubi Strabo agens de Ægyptiorum rebus, nec absimili versutia ab iis adhibita in Bybly Ægyptia, quo reditus inde itidem auferentur. Lib. xvii. Præter hanc rationem, quam innata gentis avaritia suadebat, crederem etiam accessisse solitam ejusdem *Φιλωτίαν*; ut quod apud se optimum & vix alibi nascebatur, aliis gentibus inviderent, idque nonnunquam sub idololatriæ Gentilium obtentu. Certe de Palmulis hanc apud Talmudicos prohibitionem legas, *אף דקל שב וחצב ונקליבם אסור למכור לעא* Etiam Palmulas bonas, & Hederam, & Nicolaos non licet vendere gentilibus. Avod. Sara. 1. in Miçhna. illud per *Hederam* reddimus, quæ solita est ejus vocis, juxta doctissimum Buxtorfium, apud Talmudicos significatio; quamquam ad aliquam Palmæ seu Dactylorum speciem videatur hoc loco referenda. Media enim ponitur inter Dactylos & Nicolaos, utrumque Palmæ fructum. Sed ut vulgo permiscant omnia

omnia illi doctores, forte nativa illa *Hederæ* significatio hoc loco relinquenda, quæ ideo prohibita gentibus vendi, quod nempe in Bacchi mysteriis frequens esset. Talia enim quæ vulgo idololatriæ gentilium inservire putabantur, vetita iisdem venundari; qua de re pleni Talmudicorum libri, & adlatum supra Nucis Pineæ exemplum satis docet. Alias triduo tantum ante festa Gentilium prohibita iis vendi res omnes ultra diem duraturæ, ut docet nos Magistrorum Coryphæus, peculiari de Idololatria Commentario. Immo idem alicubi negat, fructus ad quæstum interdictos, licet idolorum cultui destinatos, quamdiu necdum eis oblatis sint. At vero specialis hæc & indefinita circa Palmulas, easque præstantissimas, Talmudicorum prohibitio: ex qua utique illum fructum, tanquam suavitatis & raritatis præcipuæ, in sacris etiam Gentilium præcipuum quandam locum habuisse, haud obscure licet colligere; ni aperte id de eodem testaretur Plinius; *Nam quos ex his (Palmæ fructibus) honori Deorum dicamus Chydeos appellavit Judæa, gens contumelia numinum insignis.* Chydeos nempe per contemptum, quasi viles seu vulgares; quo nomine Palmulas id genus dictas, liquet præterea ex Dioscoride, ex quibus maturis vinum Palmeum fieri docet. Frustra ergo Plinium exagitat vir doctus ad Theophrastum; quasi præ ira & odio in Judæos ita fuerit abreptus, ut quid ageret aut scriberet, ignoraret: quod optimum enim in suo genere, honori Deum tribui, non quod vile & abjectum. At id non ex sua, sed ex Judæorum Hellenistarum sententia dicebat Plinius, & in quos proinde tanquam in Numina, & omnem eorum cultum contumeliosos invehitur. Et quum pro *Chydeos* absurde idem vir doctus obtrudat apud Plinium vocem *idæes*, an quæso vox ea Hebræa

Mof. Mai-
mon. c. 9.
§. 1.
Cap. 7.
§. 20.

bræa magis aut Chaldaïca priori illa Chydæorum, quam proinde à Judæis inditam præfracte pernegabat? Datas autem honori Numinum Palmulas, quod aperte tradit Plinius, & haud obscure innuebant sua illa prohibitione Talmudici; firmare præterea videtur nummus Damascenorum, à Cl. Trifano alicubi vulgatus, in quo occurrit mulier nuda lancem Dactylis plenam serpenti adponens, quæ vulgo Dææ salutis symbolum in antiquis nummis. Per *Nicolaos* vero, quorum mentio in illo Talmudicorum præcepto, Palæstinæ Caryotas, de quibus agimus, intelligendos, liquet abunde ex doctoribus Gemaricis, qui hanc vocem נקלס seu *Nicolaos*, alibi in Mischna Talmudis Babylonici occurrentem, per vocem קריותי seu *Caryotam* explicant, quorum utraque Hebræis quidem esset peregrina, posterior tamen notior in terra Israël. Hanc doctorum de illis vocibus sententiam legas apud doctissimum Buxtorfium, in voce קריותי. Inde vero jam indubie colligas, *Nicolaos* illos Palmæ fructus ad Augustum missos, & ita ab eo denominatos, non Dactylos communes, sed revera Caryotas fuisse, quibus nomen illud *Nicolaorum* adhæsit; male proinde ab Isidoro *Nicolaos* & *Nucæles* seu *Caryotas* distingui; *Alii Thebaïci*, qui & *Nicolai*, alii *Nucæles*, quos *Græci* Καρυάδες vocant. Immo inde liquet, non in Græciæ solum, sed in Orientis etiam linguas, & usum transiisse hanc *Nicolaorum* de his Palmulis appellationem; ex quibus agens de iis Plutarchus haud parum illustratur, τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν Φοινικῶν Καρυάδων ΝΙΚΟΛΑΟΥΣ ὀνόμασε, καὶ μέχρι νῦν ἔτι οὐκ ἐνομαζόντων. *Maximas & pulcherrimas Palmulas NICOLAOS nominavit, sicque ETIAMNUM DICUNTUR.* Apud Arabas vero, quibus Palmæ & earum fructus tam varias sortiuntur appellationes, eundem usum ho-

Tom. I.
Comment.
pag. 230.

Sympof.
lib. VII.
quæst. 4.

T t rum

rum Nicolaorum obtinere videas vocem haud remotam *نخل* de Palma præstanti ac selecta (apposite plane

Lib. 11. de
Exped. Cy-
ri.

ad *δοσλεύεις* palmulas, quarum Xenophon meminit)

à radice quippe *נחל* Hebræis *נַחַל* seu *nachal*, quæ *secrevit* & *elegit* apud eos notat. Ex quo fonte itaque, cum *Nicolaorum* de Palma apud Talmudicos appellationem profectam posset quis forte arguere, ni obstarent cum aperta illa Plutarchi & Athenæi de origine hujus vocis testimonia, tum ipsorum Talmudicorum doctorum confessio, eam vocem ut plane peregrinam, & ignotæ sibi significationis profitentium. Ut jam mitam opportunum hic *Caryota* exemplum, & adlegati supra *Strobili*, ac sexcentarum id genus vocum, quæ è Græcia & Latio in eorum usum & sermonem paulatim irrepserunt. Neque vero superiora potest infringere citati apud Suidam scriptoris auctoritas, qui de Palmulis silens, Placentas à Nicolao Damasceno ad Augustum missas, *Nicolaos* ab eo dictas tradit. Sed facile scriptorem illum cum Plutarcho, Athenæo, Plinio, ac insuper cum Talmudicis doctoribus conciliabimus; qui nomen hoc *Nicolaorum*, non Placentis, sed Palmulis tribuunt; si dicamus Placentas illas ab hoc Nicolao ad Augustum missas, procul dubio ex his Caryotis confectas. Tales certe Placentæ è *καρύοις*, (unde Caryotarum nomen) olim usitatæ, & peculiarem etiam inde appellationem nactæ. Hesychius, *καρύων, πλακῆς ἔχων κάρυα*. Immo ejusmodi è Dactylis aut Caryotis Placentas, fuisse jam olim inter præcipuos Orientalium cibos, liquet adhuc ex non una voce Arabica, qua edulium delicatum ex butyro & Dactylis confectum indigitant; qualis *الوقه* item *موخف*. Tam Caryotæ itaque quam Placentæ ex iisdem constantes, & ab hoc Nicolao

lao ad Augustum missæ, *Nicolaorum* nomine ab eodem donatæ videntur. Ex his autem Caryotis fiebant potissimum vina illa Palmea, quibus Oriens olim utebatur. E vulgaribus etiam Dactylis confecta liquet alias ex Dioscoride ac Plinio. Sed è Caryotis, ut peculiari ac longe præstantissimo Palmularum genere, optimum etiam & nobilissimum vinum parabatur; unde & apud Talmudicos שמייך pro vini specie legitur. Succo nempe commendatæ olim inter alia Caryotæ; Plinius, *Ab* ^{Lib. xiii.} *his Caryotæ maxime celebrantur & cibo quidem sed & succo* ^{cap. 4.} *uberrime. Ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti, unde pomò nomen.* Nugæ quæ de nominis tradit origine. Aliud κάρπον, unde καρπώτης Φόινξ, seu *nucalis palma*, & inde vinum Caryoticum; aliud κάρη seu κάρπον. Et quamquam ab hac voce, seu à capite prior illa profuxisset, non inde continuo dictum liqueret vel fructum, vel vinum ex eo confectum, quod nempe capiti noceret. Id quidem non Caryoticis solum, sed palmeis in genere vinis commune, ut iniqua essent capiti, haud difficulter largiemur. Hoc enim & cibo è recentioribus Palmulis tribuit ^a Dioscorides, & vino etiam palmeo ¹ Xenophon, & ex eodem ^b Athenæus, *καὶ τὸ ὄργανόν ποτον* ^{cap. 129.} *ἰδὸν ἄρην τὴν κεφαλαλγίαν;* *Vinum quidem illud potu suave erat, sed capiti noxium.* Immo id extra dubium ponit vox Arabica *سمر* (hoc est Hebræorum שמר seu *Sicera*) quæ *vinum dactylorum & potus inebrians* ex æquo innuitur; at non proinde à capite deducta, sed à verbo *سمر* *ebrius fuit aut inebriavit*. Sic vinum ea de caussa, ut videtur, quod caput & cerebrum turbaret, vocarunt Orientales Syri, Assyrii, Hebræi, חמר & חמרא, à voce nempe חמר, quæ non caput rursus, sed *turbare & incallescere* apud eos indicat. Et hæc scripseram, quum miratus

sum in eandem cum Plinio sententiam descendisse non solum Hermolaum Barbarum in Corollariis suis ad Dioscoridem, sed etiam virum magnum, in nova accessione nobilissimi operis de Idololatria Gentilium, verum aliud agendo procul dubio, neque re satis accurate expensa. Cæteroquin vinum hoc Palmeum inebriandi vim habuisse, ex Hieronymo præterea colligas, in Epistola ad Nepotianum; SICERA Hebræo sermone omnis potio nuncupata, quæ INEBRIARE potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut quum favi decoquuntur in dulcem & parvam potionem, aut PALMARUM FRUCTUS exprimuntur in liquorem. Hæc autem omnia rursus valde illustrat sequens apud Chrysostomum locus, quem satis opportune in meis

Tom. 1.
Epist. 2.
pag. 16.

Tom. 1. ad
cap. v. Esa.
pag. 1058.
elit. Savil.

ex aureo Auctore Excerptis reperio; ΣΙΚΕΡΑ ἢ ἐν-
παύθια φησὶ τὸ ΦΟΙΝΙΚΩΝ ἢ ΟΠΟΝ, ὃν ἐπεπιδόξου, σω-
τρέποντες τὴν καρπὸν καὶ κατὰ θλάωνας εἰς ΟΙΝΟΥ μέτρα ἡμα-
πσεν φύσιν. ΚΑΡΩΤΙΚΟΝ ἢ ἐστὶ τὸ πιᾶτο καὶ μέγης ἐργα-
τικόν. SICERAM autem hic vocat PALMARUM SUC-
CUM, quem adseruant, pressum & contritum fructum in
VINI naturam transformantes. Est autem illud CAPITI
GRAVE, & ad EBRIETATEM provocans. Aliud
nempe aurei Oratoris καρωτικόν, seu Xenophontis ea
de re κεφαλαλγής, aliud καρωτός. Inde vero crederem
ad Palmam arborem, & Caryotam inprimis, è cuius
fructu & succo, auctore Plinio, præcipuum id genus
vinum in Oriente parabatur, respexisse Maimonidem

De Idolol.
cap. VIII.
§. 7.

sequenti illa sua lege; אילן שיה וגוים משמרין את פירותיו
ואומרים שהם מוכנים לעשות שר לבית כוֹם פלני ועושין מהן
שכר ושותים איתו חרי זה האילן אסור בהנאה : Arbor sit
cujus fructus custodiebant gentiles, dictantes eos servari ad
faciendam inde potionem pro hujus vel illius Idoli delubro, si
de.

de potione ex iis confecta biberint die festo, usus illius arboris interdicitur. Ex illo autem Palmei vini usu in Oriente, profectæ communes illæ Arabum voces, quæ custodire *Palmetum aut Vineam, Palmarum & Vineæ custodem, Palmas aut Viies colendas dare* ex æquo significant. Neque vero Judæam solam ac Thebaïda, sed Babyloniam insuper ac ulteriorem Orientem, Caryotis illis feracem fuisse, ex Diodoro ac Strabone abunde licet colligere, quam prærogativam etiam inter Fortunatas Insulas, Canariæ tribuit alicubi Plinius. Apud Strabonem quidem legitur, *Palmam Judæorum Caryotam, & πλυ χρείπωνα & βαβυλωνία, non multum meliorem quam Babylonia;* at crederem omnino ibi legendum, *& πλυ χείρωνα, non multum inferiorem;* quod longe & scribendi usui, & veritati convenientius. Babylonicæ enim Palmæ, juxta Theophrastum, & inter illas quidem Regiæ, omnium præstantissimæ cum magnitudine, tum virtute. Unde & selectos Palmarum fructus apud eodem Babylonios, eosque magnitudine & pulchritudine mirabiles, non in promiscuo quidem usu familiaræ, cui vulgares relinquebantur, sed Dominis tantum servatos docet alicubi Xenophon. Quin & Anich, scriptor è recutitorum gente, ac proinde hoc loco fide dignus, auctor est *פך* vocari in Oriente Palmæ speciem in Perfide proveniente, præstantiorem Palmis, quæ nascuntur in Palæstina. Et de Palmis hæcenus tam Caryotis, quam Communibus, quæ in antiquis Nummis signantur.

Alias quidem Plantas haud vulgares eadem adhuc latifundia possent nobis suppeditare. Neque enim Palmas suas solum Palæstina, sed cum Urnam, cui M A N N A imposita, tum V I R G A M A A R O N I S exhibet adhuc in variis Nummis, qui aut Hebræis seu

Lib. v i.

cap. 32.

Lib. xv i i.

Lib. i i.

Hist. Plant.

cap. 8.

Lib. i i. de

Exped. Cy-

ri.

Assyriis, aut frequenter Samariticis litteris signantur. Utriusque generis hic habes.

Menor
Enaiim
pag. 171.

Nihil aliud innuunt litteræ diverso caractere utroque nummo expressæ, nisi *Siclus Israël*, & *Hierosolyma sancta*. Posterior cum litteris Samariticis, idem omnino cum eo, quem repræsentat & describit R. Azarias, & quem se Ferrariæ nactum tradit: ובביתוהה מטבע הנני ראתי כחוב באותיות דלעילא שקל ישראל ובאמצעו ציצנת שד עליה אשר לדעתי דל שקל דוד ומצד אחר ירושלים הקדושה או ירושלימה קדושה ובאמצעו מטה בעל שלשה פרחים כפי אלו הוצורות משני עבעיו ולבי אומר לי כי הרב נחמני צל שכה וכתב שקל השקלים תחת שקל ישר אל. *In circuitu autem moneta vidi scriptum litteris superne quidem SICLUS ISRAELIS, in medio Urna cum litteris שד supra positis, quod meo iudicio est SICLUS DAVIDIS. Ab altero latere Feruschalaim hakaduscha, aut Feruschalaima Kaduscha, seu HIEROSOLYMA SANCTA. In media Virga tribus floribus insignita hac ab utroque latere forma. Dicit autem mihi cor meum R. Nachmanidem pie memoriæ oblivione scripsisse sakel hafekelim pro fekel Israël, seu Siclus Israël. Quæ alias ad Siclos id genus Hebræorum spectant, ita jam accurate excusserunt viri docti & litteraturæ Orientalis callentissimi, Waserus, Willalpandus, Schikardus, Waltonus, Hottinguerus, aliique, ut non occurrat*

currat hic ulterior de iis dicendi locus. Hoc unum monere liceat, plures id genus nummos Samariticis litteris inscriptos & cum aliis etiam symbolis, suppeditare Cimeliarium Medicum. Neque vero pretiosas suas merces hic nobis invidit Sabæa. THURIFERAM certe ARBOREM, quanto usu olim sacram & nobilitatam scimus, tanto, vel fatente Plinio, ignotam ejus Lib. xii. faciem, neque ab ullo Latinorum, penetrata licet à cap. 14. Romanis Arabia, traditam. At cum Ramum illius arboris, tum CALAMUM præterea ODORATUM ex præclaro Trajani nummo opportune eruit felicissimæ indaginis antiquarius Trifstanus.

Arabiam nempe à Trajano in formam Provinciæ reductam signat hic nummus, ut vel innuunt litteræ ARAB. ADQ. seu *Arabia Adquisita*. Provinciam autem illam consueto more repræsentat mulier cum Camelo, dextra Ramum, sinistra Calamum tenens. Ramum autem illum esse arboris Thurem ferentis, cum proprium Arabiæ decus suadet, tum similitudo cum Lauri foliis, qualem illi Arbori tribuit Theophrastus, Lib. 1 x. Hist. Plant. cap. 4. δαφνοειδὲς καὶ λαιόφυλλον εἶναι, *Thuris folium laurinum leveque*. Plinius autem; *Cortice lauri esse constat; quidam & folium simile dixerunt*. Lib. xii. cap. 14. Alii quidem, juxta eosdem auctores, folio pyri sed minore, aut lentisco similem hanc arborem tradunt; quæ nec multum abluunt à superiori.

fiori.

rioni effigie. Virgas etiam Thuris suo tempore ad Romanos commeasse tradit Plinius, sed ramusculis vacuas, ut licet ex eodem facile colligere. Quo etiam referendus mihi videtur Ramus ille, quem Rex Arabum Aretas supplex manibus præfert in antiquo & insigni denario Gentis Æmiliæ.

De reliqua Nummi explicatione consuli potest Urfinus. Calamum autem, quem sinistra præfert mulier Arabiam repræsentans in superiori Trajani nummo, eundem esse cum CALAMO ODORATO, celeberrimum Arabum merce, erudite probavit Tristanus. Ita ut superior nummus utrumque illud repræsentet, de quo olim Propheta; *Ut quid mihi THUS de Saba adfertis, & CALAMUM SUAVE OLENTEM de terra longinqua? Quid jam DICTAMNUM memorem, herbam Cretæ, quod nemo nescit, peculiarem, & quam præferunt non semel illius Insulæ Numismata, sicut præter alia, in singulari Paphiorum nummo Mediceo? An vero expressi in nummis Cauloniaton Italiæ vel Magnæ Græciæ ramusculi, eandem plantam repræsentent, ut existimabat Goltzius, fateor me dubitare, ac ad vulgarem lectionem lubentius referre. Mitto jam Coronam ex HYPOGLOSSO seu LAURO ALEXANDRINA, qualem in præclaro Myrinæorum nummo observavit itidem Cl. Tristanus. Quamquam autem vulgo diversæ illæ plantæ statuuntur, quod Dioscorides, Galenus, alique diversis locis de iisdem agant;*

ita

Jerem. vi.
20.

Tom. 11.
Comment.
pag. 141.

ita tamen utramque describunt, ut vix certe magnum inter eas discrimen fatearis. At vero illud ob stare mihi videtur, ne continuo cum Trifano, Laurum Alexandrinam in eo nummo signatam putem, quod hanc diferte tradant Theophrastus, Dioscorides, alique, fructum seu baccam in medio folio gerere instar rusci; at in nummo illo quem videas apud Trifanum, fructus extra folia è pediculo pendeat. Decepisse videtur Trifanum fecus producta à Matthiolo (quod ei nonnunquam solemne) figura, hujus Lauri Alexandrinæ, nec consona cum iis quæ de hoc frutice veteres & è recentioribus etiam nonnulli tradidere. An advocabo hic præterea **FICUM RUMINALEM**, quam cum pastore Faustulo, Lupa ac gemellis signat obvius Gentis Pompeiæ denarius apud Urfinum, & alius inter Incerta ab eodem relatus?

Immo eandem etiam ære incisam una cum foeta sue signari credidit Erizzo, in sequenti nummo Adriani.

Scrofa, quam ibi cernis multos foetus enixam, ea nempe

V u p e

pe quam sibi juxta Vatum præfagia, circa Laurentem agrum repertam, Junoni immolavit Æneas, & ad eam repertæ locum, Lavinium ab eo condita, & mox in vicinia ab Ascanio Alba. At nihil ei cum Ficu Ruminali commune, quæ ad Romuli & Remi natales, & Romæ condendæ auspicia, ut vulgo notum, spectabat, & cum Lupa proinde ac gemellis, non cum hæc foeta sue signanda veniebat. Non alia itaque hæc Arbor in superiori nummo statuenda, quam ILEX, sub quo arborum genere reperiendam hanc suam præfagebant Æneæ Helenus ac Tiberinus:

Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam

Littoreis ingens inventa sub ILLICIBUS Suis

Triginta capitum sætus enixa jacebit.

Et certe alia longe Ficus Ruminalis figura in superiori nummo, alia hujus Illicis; ut mirari satis non possim, quid nobilem antiquarium impulerit, ut illas arbores inter se, & discretas pluribus sæculis historias aut fabulas improvide confuderit. Neque vero parum hæc illustrant præclari quidam nummi, mole & raritate insignes, qui eandem suam foetam exhibent, cum symbolis insuper Æneæ Anchisem ferentis, & superne Lavinio; aut cum Ænea & Ascanio navi egredientibus, & ardente Ilio. Prior nummus itidem Hadriani in Regia Gallorum Gaza, posterior Antonini Pii in Cimeliario Christinae Heroïnæ mihi visus. An denique hic alias Plantas vulgo haud ignotas ulterius commemorabo? puta vel NYMPHÆAM ALBAM, Fluviorum imaginibus nonnunquam adpictam; aut APIUM, frequens in Selinuntiorum nummis, & à quo Urbi nomen; unde præterea Plutarchum illustramus, qui tradit alicubi Selinuntios Delphis aureum Apium dedicasse.

Lib. Et apud Delph.

Mererentur forte opportunius in hunc censum referri va-

ri va-

ri varietate adhuc Plantæ exoticæ, quibus signatos nonnunquam alios Nummos memini me vidisse, sed cum obiter & aliud nonnunquam agendo, tum quorum ectypa non possidemus, ut hic certo liceat aliquid de iis pronuntiare. Talis forte vel Commagenorum in Syria nummus, cum adpicto flore seu herba, & Cleopatæ alicujus effigie in anteriori parte; aut Antiochi Euergetis, cum flore itidem aut herba in averfa nummi area, quos in illustribus Italiae vestræ Cimeliarchiis aliquando me vidisse recorder. Priorem cum addita Nummo epigraphæ ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, eandem Plantam facile crederem cum herba in illo tractu celebri, & à natali solo COMMAGENE itidem dicta, (sicut Herba Medica, Sinopis, Rhodia vel Idæa Radix, aliæque id genus) ex qua præstantissimum & quantivis pretii medicamentum parabatur, quod impense laudat Plinius; *Alioquin celeberrimi usus est ad hoc in COMMAGENE Syria parte cum Cinnamo, Casia, Piperis albo, HERBA quæ COMMAGENE vocatur, obrutis nive vasis, odore jucundo, utilissimum ad perfrictiones, convulsiones, cacos ac subitos dolores, omniaque quæ acopis curantur, unguentumque pariter ac medicamentum est.* Et de his hætenus. Quamquam ni alio nos vocaret instituti operis ratio, haud alia deessent etiamnum, ex quibus adfertam vindicatamque Nummorum in hoc contemplationis genere utilitatem liceret adhuc pluribus evincere.

In Gaza
Christinae
Reginae.In Gaza
Medicea.

Lib. xxix.

cap. 3.